

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Urška Roudi

Versko mešane zakonske zveze v Prekmurju

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Urška Roudi

Mentor: izr. prof. dr. Marjan Smrke

Versko mešane zakonske zveze v Prekmurju

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

ZAHVALA

Hvala Zemlji.

Hvala Nebu.

Hvala Vsem, Vsakomur in Vsemu vsem, za Vse.

Hvala Meni.

Hvala, da skupaj rastemo, vsak v svojo smer.

Rada Vas imam.

In nenadoma veš: čas je za nov začetek

in za zaupanje v čar začetka.

(Meister Eckhart)

Versko mešane zakonske zveze v Prekmurju

Ljudje se povezujemo na različne načine. Enega od možnih zornih kotov povezovanja so versko mešane zakonske zveze, ki v današnjem času in družbi dobivajo vse večje razsežnosti. Zanimanje za njihovo raziskovanje se pojavi šele na začetku 20. stoletja, kljub temu, da obstajajo takorekoč že od začetka verstev. Pojav je prisoten tudi v Sloveniji. V pričujoči diplomski nalogi se posvečam raziskovanju versko mešanih zakonskih zvez med katoličani in evangeličani v Prekmurju, kjer je verjetnost za tak pojav, glede na versko strukturo, še največja. Empirični del naloge sestoji iz statističnih podatkov in analiz intervjujev z dvema duhovnikoma ter tremi pari, živečimi v versko mešani zakonski zvezi. Empirična spoznanja kažejo, da pojav narašča in dobiva nove razsežnosti. Cerkveni predstavniki se, kljub različnim pogledom, zavzemajo za obojestransko povezovanje, zakonci pa vse manj upoštevajo obstoječe cerkvene zapovedi / predpise. V zakonu jim njihov odnos v vsakdanjem življenju pomeni več kot različna verska pripadnost.

Ključne besede: versko mešane zakonske zveze, Prekmurje, katoličani, evangeličani.

Religiously mixed marriages in Prekmurje

People bond in many different ways and one of those aspects is religiously mixed marriages, which are nowadays growing increasingly popular. Interest in researching the phenomenon arose only in the beginning of the twentieth century, although the inter-religious marriages existed as long as the religions came to be. The phenomenon appears in Slovenia as well. In the following work I look into religiously mixed marriages in Prekmurje, where is, considering the high religious diversity in that region, possibility of religious mixture most likely to happen. I especially concentrate on couples of a catholic and evangelist denomination. Empirical part of the work consists of statistical data and analysis of interviews with two priests and interviews with three couples, who are living in mixed denomination marriage. Findings suggest that marriages between different denominations are increasing in number and are taking on new dimensions. Church dignitaries are encouraging such marriages even if there are differences in religious practices. The couples, though still following main church guidelines and teachings, do not put such emphasis on them. More than religious views, they care about a person and mutual relationship with them in everyday life/marriage.

Key words: religiously mixed marriages, Prekmurje, Catholics, Protestants.

Kazalo

1 UVOD	7
1.1 Opis problema	9
1.2 Namen in omejitve naloge.....	10
1.3 Temeljni koncepti in pojmi	11
1.3.1 Verski pluralizem, globalizacija, sekularizacija	11
1.3.2 Konceptualizacija mešane zakonske zveze	12
1.4.3 Dejavniki regulacije mešane zakonske zveze.....	13
2 VERSKO MEŠANE ZAKONSKE ZVEZE.....	15
2.1 Slovenija.....	18
2.2 Prekmurje	20
2.3 Ekumenizem in ekumenska poroka.....	23
3 EMPIRIČNI DEL.....	24
3.1 Statistika versko mešanih zakonskih zvez v Prekmurju med leti 1991 in 2011	25
3.2 Podrobni statistični podatki o porokah v cerkveni občini Moravske Toplice med leti 1924 in 2011.....	28
3.3 Katoliški in evangeličanski pogled na versko mešane zakonske zveze.....	33
3.4 Življenje v versko mešanih zakonskih zvezah.....	39
3.4.1 Analiza intervjujev	41
4 ZAKLJUČEK.....	46
5 LITERATURA.....	50
PRILOGE	52
Priloga A	52
Priloga B.....	54
Priloga C.....	55
Priloga Č.....	55

Kazalo tabel:

Tabela 2.1: Možne kombinacije (verjetnost zakona) med šestimi skupinami.....	16
Tabela 3.1: Poroke v evangeličanskih cerkvenih občinah 1991–2011.....	23
Tabela 3.2: Poroke v Murskosoboški škofiji 1991–2011.....	24
Tabela 3.3: Poroke v cerkveni občini Moravske Toplice 1924–2011.....	26

1 UVOD

JUDOVSKO DEKLE: France Prešeren

*Stoji morávski trg, Lesce,
več lepih deklic v njem cvete,
med njimi judovsko dekle.*

*Kristjane v cerkev hodijo,
po trgi se sprehajajo,
po ljubih se ozirajo.*

*Rodú Abrahamóvga hči
pa dan na dan doma sedi,
le malokdej gre med ljudi.*

*Prišel je spet sabotni dan,
ki ne spoštuje ga kristjan,
od vernih Judov praznovan.*

*Ker tempelj njih deleč stoji,
za poldan spet doma sedi,
popoldan táko govori:*

*"Od séje meni slábo je,
pustite, ljubi oča! me,
de v dívňjak grem sprehajat se.*

*Tam lepe rožice cvetó,
vesele tičice pojó,
se plašne srnice pasó."*

*Ko v grajski dívňjak je prišla,
judovska lepa deklica,
mladenča najde kršenga.*

*Za bele jo roké prijel,
na srce stisnil, jo objel,
je govoriti tak začel:*

*"De ljúbit moram vse ljudi,
tak vera moja me uči,
al ljubiš me; judovska hči?"*

*Odtegne bele mu roké,
v oči ji stopijo solzé,
odreče mu besede té:*

*"Ak ravno mene ljúbit smeš,
jaz dobro vem, ti dobro veš,
de v zakon vzeti me ne smeš."*

*In šla je žalostna domú,
tožila milemu Bogú,
de ni nje vere, nje rodú.*

*Al večkrat je nazaj prišla;
nje vera trden jez je bila;
ljubezni nje ni ustavila.*

(Prešeren 1998, 46)

V zadnjih nekaj stoletjih, še posebej v zadnjih desetletjih je vsa družba doživela skokovit napredek na vseh področjih življenja. Življenje ljudi je postalo globalizirano, povezujemo se na takšne in drugačne načine, eden je tudi mešana zakonska zveza. Sam pojav mešane zakonske zveze, po navedbah Sedmakove (2002), vsebuje različne oblike, ona navaja štiri: medrasne, medkulturne, mednarodne in medreligiozne. V svoji diplomski nalogi sem se odločila za preučevanje medreligiozne oblike.

Pojav versko mešanih zakonskih zvez je v družbah današnjega časa zelo pogost, na kar kažejo številna dejstva, ki jih je moč zaslediti na raznih spletnih straneh, v filmih, leposlovnih literaturi, poeziji, znanstveni literaturi, raziskavah in tudi vsakdanjih dogodkih, ki jih posredujejo množični mediji. Ob pregledovanju literature o omenjenem pojavu sem ugotovila, da gre za kompleksen in razširjen pojav, vse bolj prisoten v družbi in vreden empiričnega raziskovanja. Nikakor ne gre za pojav, ki bi bil novejšega datuma, kajti, kot pravi Cavanaugh (1970, 313), »zakoni med pripadniki različnih ver predstavljajo skrb verskim vodjem že vse od začetka različnih verstev«, kar, mojemu mnenju, v celoti drži.

Naloga je sestavljena iz treh (osnovnih) delov. Že v uvodu predstavim nekaj osnovnih pojmov in teoretičnih izhodišč, ki jih vključujejo mešane ter posledično tudi versko mešane zakonske zveze. Iz te predstavitve preidem v drugi del naloge, kjer predstavim teoretična izhodišča, ki se nanašajo predvsem na versko mešane zakonske zveze. Temu delu sem dodala tudi nekaj dejstev o verski pripadnosti prebivalcev Slovenije in predstavila versko podobo Prekmurja. Tretji del je empiričen in sestavlja največji del moje diplomske naloge. Najprej prikazuje statistične podatke o versko mešanih porokah v katoliških in evangeličanskih cerkvah. V nadaljevanju vsebuje analizo intervjujev, opravljenih z evangeličanskim in katoliškim duhovnikom ter tremi zakonci, živečimi v versko mešani zakonski zvezi.

Mojo diplomsko nalogo, še posebno njen empirični del, lahko štejemo za t. i. pilotsko raziskavo. Pilotska raziskava v nalogi ne podaja nekih dokončnih ugotovitev in dejstev, temveč raziskuje možnosti nadaljnjega raziskovanja oziroma na nek način »sondira teren«. V nalogi uporabljam tri metode. Pri predstavitvi teoretičnih izhodišč sem uporabila interpretacije sekundarnih virov. V empiričnem delu izvedem analizo statističnih podatkov in analizo polstrukturiranih intervjujev.

1.1 Opis problema

V svetovnem merilu so narejene številne znanstvene raziskave, ki obravnavajo pojav z različnih zornih kotov, kot so, na primer: versko življenje zakoncev in družine, vzgoja otrok, vpliv okolice, vprašanje prestopa in mnogi drugi. Naj omenim samo nekaj naslovov tujih raziskav, ki obravnavajo omenjen pojav: *The Religious Identification of Children of Interfaith Marriage*, *Domestic Strategies for Living with Religious Difference*, *Interfaith Marriage and Adult Religious Practice*, *Interfaith Marriage and Religious Commitment among Catholics*, *Religious Identification: Mixed Marriages and Conversion*.

Na spletu je moč zaslediti mnogo laične literature, ki prav tako obravnava pojav versko mešanih zakonskih zvez z različnih zornih kotov. Tako je na spletni strani Amazon.com mogoče najti knjige z naslovi, kot so: *Celebrating Our Differences: Living Two Faiths in One Marriage*, *Mixed Matches: How to Create Successful Interracial, Interethnic, and Interfaith Relationships*, *A Nonjudgmental Guide to Interfaith Marriage: Making Interfaith Marriage Work*, *Interfaith Families: Personal Stories of Jewish–Christian Intermarriage* in še mnoge druge.

Na spletu lahko zasledimo tudi številne strani, ki so prav tako posvečene omenjeni temi. Večina obravnava versko mešane zakonske zveze dokaj široko in se pri tem pogosto posveča problemom, s katerimi se soočajo zakonci. Zelo razširjeni so različni blogi in forumi, kjer partnerji in zakonci različnih ver podajajo svoje izkušnje ter navajajo morebitne probleme, s katerimi se soočajo.

V Sloveniji je sociološko raziskovanje področja versko mešanih zakonskih zvez in partnerstev dokaj skromno. Še največ pozornosti raziskovanju mešanih zakonskih zvez in partnerstev je namenila Mateja Sedmak, ki se je v svojem raziskovanju osredotočila predvsem na raziskovanje etnično mešanih zakonskih zvez in partnerstev, ki, po njenih navedbah, nemalokrat vključujejo tudi različno versko pripadnost. Nekaj teoretičnih okvirov iz njenih del sem tudi sama uporabila v svoji diplomski nalogi. Nekaj njenih del, ki obravnavajo omenjeno področje, ima naslednje naslove: *Kri in kultura (Etnično mešane zakonske zveze v Slovenski Istri)*, *Narodnostno mešane zakonske zveze kot oblika interpersonalnega kulturnega soočanja*, *Etnično mešane zakonske zveze kot oblika medkulturnega soočanja: primer*

Slovenske Istre, Zgodovina preučevanja etnične heterogamije: od patologizacije k normalizaciji znanstvenega diskurza, Etnično mešani zakoni kot kazalec (ne)strpnosti.

Obstaja nekaj diplomskih nalog, ki obravnavajo področje versko mešanih zakonskih zvez s teološkega zornega kota. Njihovi avtorji in naslovi so naslednji:

- Andreja Gabrijan (2002): Pastoralna mešanih zakonov
- Blažka Šrekel (2005): Zakon z različno vero
- Valerija Volk (2006): Mešani zakoni in kanonična oblika
- Nina Malec (2009): Problematika mešanih zakonov s kalvinci v Prekmurju.

1.2 Namen in omejitve naloge

Osnovni namen moje diplomske naloge je na sociološki način poskušati predstaviti in ovrednotiti pojav versko mešanih zakonskih zvez v Prekmurju, ki že od nekdaj, zaradi specifičnih zgodovinskih dogodkov in dejstev, sodi med versko najbolj mešane slovenske regije. Osvetliti želim morebitno problematiko, ki se pri tem pojavlja, in postaviti temelje za nadaljnje raziskovanje tega pojava, saj je, kot sem že omenila, raziskovanje le-tega v Sloveniji dokaj skromno. Podrobneje sem se osredotočila na raziskovanje versko mešanih zakonskih zvez, kjer en partner pripada katoliški in drugi evangeličanski veroizpovedi. Moje raziskovanje je potekalo v okviru dveh raziskovalnih vprašanj, ki sta predstavljeni v empiričnem delu naloge.

Pri samem raziskovanju pojava in izdelavi diplomske naloge sem se soočala s kar nekaj omejitvami. Moje raziskovanje namreč temelji izključno na cerkvenih statističnih podatkih oziroma versko mešanih zakonskih zvezah, sklenjenih v cerkvi. Raziskovanje tako ne vključuje versko mešanih partnerskih zvez in versko mešanih zakonskih zvez sklenjenih izven cerkvenih institucij, zaradi česar so možna morebitna odstopanja od realnega stanja. Pod omejitve štejem tudi (pre)majhnost vzorca v nalogi, zato ne moremo posploševati spoznanj, kljub temu nam pridobljeni rezultati pojav lahko približajo in orišejo. Nekaj težav mi je na začetku predstavljalo tudi iskanje in prikazovanje statističnih podatkov, kajti nobena stran, ne katoliška in ne evangeličanska, nimata natančno vodene in evidentirane statistike. Omejitve sem delno rešila s postavitvijo časovne omejitve. Kot zadnje bi pod omejitve štela različna pojmovanja pojava v literaturi in prevajanje le-tega v slovenščino. Odločila sem se, da bom zanj v svoji diplomski nalogi enotno uporabljala izraz **versko mešane zakonske zveze**.

1.3 Temeljni koncepti in pojmi

1.3.1 Verski pluralizem, globalizacija, sekularizacija

V današnjem času je dejstvo, da so versko mešane zakonske zveze v porastu, zato je prav, da omenimo družbene procese, ki vplivajo na to. Dandanes lahko pojav versko mešanih zakonskih zvez štejemo za pojave, ki jih pomembno določajo porast verskega pluralizma, globalizacije in sekularizacije. Vsak izmed teh procesov pojavu versko mešanih zakonskih zvez doda svoj delež.

Po mojem mnenju je še največji delež prispeval verski pluralizem, ki je spodkopal skupno osnovo za religijsko pravovernost. Prepričanja posameznika tako niso več le del pripadnosti družbe, ampak njegova osebna izbira. Religija je z verskim pluralizmom izgubila tako svojo moč kot tudi integrativen vpliv. Zaradi prenehanja opravljanja svoje tradicionalne funkcije – podpiranje družbene solidarnosti, je prenehala izražati in krepiti družbene norme (Haralambos in Holborn 2001).

Za globalizacijo, kot skupek globalnih procesov, lahko rečemo, da deluje skorajda na vseh življenjskih ravneh, zato so stiki med različnim kulturami in družbami danes večji, kot kdajkoli prej v zgodovini. In na podlagi tega je moč trditi, da so (naraščajoče) versko mešane zakonske zveze posledica tudi vse izrazitejših globalnih procesov.

Kot zadnji dejavnik (naraščajočih) versko mešanih zakonskih zvezah lahko štejemo pojav sekularizacije. Sekularizacija je v nekem širšem smislu razumljena kot proces, pri katerem posvetni način življenja počasi prevladuje nad religijskim. Religijam prinaša bistvene spremembe predvsem na področju odnosa ljudi, vernikov do verskih praks, dogem in vrednot (Haralambos in Holborn 2001). Za sekularizacijo, predvsem v smislu uveljavljanja ločenosti cerkve in države, lahko rečemo, da jemlje moč tradicionalni cerkvi nad odločitvami ljudi pri sklepanju zakonskih zvez. Ljudje se skorajda nevede prilagajajo družbenim spremembam in se pri tem vedno manj ozirajo na neke, večkrat tudi nenapisane predpise. Posledično morajo cerkve »hočeš nočeš« sprejeti te spremembe in sočasno sprejeti tudi (vse bolj pogosto) realnost mešanih zakonskih zvez.

1.3.2 Konceptualizacija mešane zakonske zveze

Zanimanje za sociološko raziskovanje mešanih zakonskih zvez in s tem posledično tudi versko mešanih zakonskih zvez ter ostalih kategorij in z njimi povezanimi pojavi, se je na Zahodu začelo v 20-ih letih 20-ega stoletja. Prve empirične študije heterogamije so se začele v ameriškem kulturnem okolju in čikaške sociološke šole. Te raziskave v ameriškem okolju so preučevale predvsem oblike mešanih družin, ki jih je takratna ameriška družba dojemala kot problematične z vidika družbene stabilnosti. Sem so uvrščali predvsem mešane družine med belskim in nebelskih prebivalstvom ter medreligiozne družine (Sedmak 2002). »Zakonska zveza je lahko dojeta kot zasebna združba dveh posameznikov ali kot združba dveh bolj ali manj razvejanih družin, ki ju opredeljujejo odnosi vzajemnih dolžnosti /.../ tradicionalnim kot (post) modernim družbam je skupno to, da je zakonska zveza kot vrsta družbene institucije podvržena določeni stopnji družbene regulacije oz. bolj ali manj striktnemu družbenemu nadzoru« (Sedmak 2002, 25).

V anglosaksonski literaturi o družinski problematiki se pogosto uporablja termin *interzakonska zveza* (ang. intermarriage). Po mnenju Gordona se s tem izrazom »opredeljuje vse tiste, v zakonu združene posameznike, katerih religiozna, rasna ali etnična ozadja so bila oziroma so različna bodisi pred poroko ali po njej« (Sedmak 2002, 25). Nekateri avtorji ta izraz nadomestijo z izrazom *mešane zakonske zveze* (angl. mixed marriages). Nasprotje interzakonske je termin *intrazakonska zveza* (angl. intramarriages), ki se uporablja »ko kulturni ozadji skupin, katerih pripadnika sta opazovani poročni par, nista družbeno definirani kot relevantni v procesu izbire zakonskega partnerja« (Sedmak 2002, 26).

Po opažanju Cavanove se mešane zakonske zvez v literaturi z omenjeno tematiko definira na dva načina: »kot zakon med dvema posameznikoma, ki sta pripadnika kulturno nezdružljivih skupin, poddružb ali družb, s poudarkom na tem, kako se posamezniki prilagodijo drug drugemu, da bi dosegli harmonijo; in kot skupinski pojem, ki poudarja kulturne razlike in trud skupine, da bi dosegla delujoče medsebojne odnose brez izgube značilnih vrednot« Cavan (1970, 311). Po njenem mnenju lahko mešano zakonsko zvezo konceptualiziramo kot tip interakcije med skupinami, poddružbami ali družbami, ki se soočajo z določenimi omejitvami glede svobodnega združevanja na intimni bazi. Do teh omejitev lahko pride zaradi verskih, političnih, kulturnih, družbenih ali rasnih razlik.

1.4.3 Dejavniki regulacije mešane zakonske zveze

V vseh družbah in kulturah so poznane določene oblike regulacije teh vidikov življenja v obliki zapovedi in prepovedi, s katerimi se odreja primerne spolne in zakonske partnerje. Prisotnost raznolikih regulativnih mehanizmov zakonske zveze lahko označimo za univerzalen pojav, ki je pripisan s stani tradicije, običajev, religije ter temelji na izjemnem družbenem pomenu (Sedmak 2002).

Sedmakova (2002, 40) meni, da se normativni mehanizmi sklepanja zakonskih zvez kažejo kot bolj ali manj obvezujoči glede na raznolike družbene, zgodovinske in kulturne kontekste. »/.../ s sistemom zapovedi in/ali prepovedi pa posameznikom določajo polja možnih/razpoložljivih poročnih izbir in področja nedovoljenega, prepovedanega«.

Prva dejavnika normativne regulacije, ki določata primerno polje razpoložljivosti primernih zakonskih partnerjev, sta endogamija¹ in eksogamija² (Sedmak 2002). Skozi njiju so izražene družbeno pomembne meje razlikovanja med zakoni ter prevajajo koncepte vrednot in prepričanj v delujoče vzorce obnašanj (Cavan 1970).

Endogamija določa sklepanje zakonskih zvez znotraj določene etnične, verske in rasne skupnosti. »Zakon endogamije lahko v splošnem opredelimo kot bazično in univerzalno poročno pravilo, ki definira socialno skupino, zunaj katere je sklenitev zakonske zveze eksplicitno prepovedana ali implicitno nezaželena« (Sedmak 2002, 43). Po mnenju Sedmakove (2002) endogamija teži k vzdrževanju čistosti zakonske zveze glede na raso, religijo in etnično pripadnost, kar ima težnjo po preživetju in nadaljevanju matične skupine, v kateri se ohranja skupinska meja in identiteta, ter ne dovoljuje vstopa pripadnikov drugih skupin. Načeloma to velja za manjše skupine, živeče izven izvornega okolja, ki se s strani širše okolice počutijo ogrožene ali neenakopravne.

Eksogamija, nasprotno od endogamije, določa sklepanje zakonskih zvez zunaj omenjenih skupnosti. Eksogamija prepoveduje zakonske zveze in spolno združevanje med bližnjimi

---

¹ Sestavljenka besede endo (noter, znotraj) in gamos (zakon).

² Sestavljenka besede ekso (izven, zunaj) in gamos (zakon).

sorodniki, in jo lahko razumemo kot prepoved incesta. »Vse družbe poznajo pravilo, ki preprečuje zakonsko zvezo med tesno povezanimi posamezniki/sorodniki, medkulturna razlikovanja pa sledijo zgolj do stopnje, do katere segajo prohibicije, t. j. do katere stopnje sorodstva« (Sedmak 2002, 45). Westermarck³ definira eksogamijo na naslednji način: »Obstajajo enogamijska pravila, ki članom določene skupine prepovedujejo poroko z nekom, ki ni član te skupine, in obstajajo eksogamijska pravila, ki prepovedujejo članom določene skupine poročanje z nekom, ki je član te skupine«.

Med nadaljnje normativne regulante zakonske zveze po mnenju Sedmakove (2002) spadajo homogamija in heterogamija.

Pojma homogamija in heterogamija sta po mnenju Cavanove (1970) individualna pojma, ki se nanašata na podobnost in različnost moža in žene glede na individualne lastnosti. Homogamija temelji na teoriji, da »podobno išče podobno«. Če podobnostne značilnosti ne obstajajo, potem naj bi posledična heterogamija pokazala, da »se nasprotja privlačijo«. Četudi so značilnosti kulturne narave, jih uvrščamo med individualne lastnosti. Teorija homogamije pri sklepanju zakonskih zvez temelji na predpostavki, da se partnerji s podobnimi osebnimi, socialnimi, narodnostnimi značilnostmi medsebojno bolj privlačijo, zaradi česar strmijo k sklepanju kulturno, socialno, rasno, religiozno in ekonomsko homogenih oz. homogamnih zakonov (Sedmak 2002).

Nasprotje homogamne je heterogamna teorija. Ta temelji na predpostavki, da se partnerji z različnimi značilnostmi bolj privlačijo in si zato izberejo partnerja z nasprotnimi značilnostmi. Na izbor partnerja vplivajo določene pridobljene in pripisane značilnosti. Po navedbah Sedmakove se, kljub veliki stopnji svobodne izbire v širokem polju razpoložljivih kandidatov, bolj pogosto sklepajo homogamne zakonske zveze kot heterogamne, prve naj bi bile tudi manj podvržene ločitvam kot druge (Sedmak 2002).

Za prevladujočo težnjo k sklepanju homogamnih zakonskih zvez Winch⁴ (v Sedmak 2002, 56) navaja pragmatične razloge: »ljudje težijo k sklepanju porok s partnerji, ki so jim bolj

---

³ Westmark, Edward. 1922. *The history of human marriage*. New York: Albert Book Company.

⁴ Winch, Robert F. 1958. *Mate-Slection—A study pf Complementary Needs*. New York: Harper Publishers. V Sedmak (2002, 56).

podobni zato, ker so bolj na »dosegu roke.« (živijo v isti ulici, obiskujejo iste šole) ter zaradi bolj ali manj razširjenega prepričanja o pravilnosti tega dejanja (da se posameznik poroči znotraj lastne rase, religije, etnije)«.

Cavanova (1970) opozarja, da, čeprav se tako homogamija kot endogamija nanašata na poroko oseb z nekaterimi skupnimi lastnostmi, teh dveh pojmov ne gre zamešati. Homogamijo lahko označimo kot družbeno psihološki proces, pri čemer podobno išče podobno, vendar ji primanjkuje element normativnega vzorca, ki je podprt s družbenimi sankcijami. Versko prepričanje lahko pravilno klasificiramo kot homogamijsko le v primeru, če o njem razmišljamo kot o individualni značilnosti; če o njem razmišljamo kot o kulturni meji sistema primernosti, je bolj povezan z endogamijski načeli. Podobno je treba heterogamijo ločiti od eksogamije. Eksogamija je normativni vzorec, ki preprečuje poroke znotraj določene skupine, medtem ko se heterogamija nanaša preprosto na poroko med dvema posameznikoma z določenimi različnimi značilnostmi in ne vključuje norm ali sankcij. Poroke med pripadniki različnih skupin ter poroke znotraj iste skupine se nanašajo le na skupinske koncepte endogamije oziroma eksogamije, in ne na individualne koncepte homogamije in heterogamije, ki so preprosto le opisni pojmi različnih vrst individualne izbire partnerja (Cavan 1970).

2 *VERSKO MEŠANE ZAKONSKE ZVEZE*

Večina študij o versko mešanih zakonskih zvezah razporeja posameznike v celotne verske skupine (npr. katoličani, protestantje, judje), vendar se je treba zavedati, da vsak pojem vsebuje tudi specializirane kategorije. Tako je, na primer, protestantska vera sestavljena iz številnih denominacij,⁵ katoliška vera pa se formalno ne deli na podkategorije (Cavan 1970).

---

⁵ Denominacija je po Starku in Bainbrigeu pojem, ki ima skupne nekatere (npr. prosto sprejemanje novih članov in hierarhijo plačanih uslužbencev), toda ne vseh domnevnih značilnosti cerkev. Se ne identificira z državo in odobrava ločevanje cerkve od države. Ne zahteva monopola nad religiozno resnico in pogosto sodeluje z drugimi organizacijami pri zadevah, ki so v skupnem interesu. Pri denominacijah »je prvenstven poudarek na svobodi, neprisiljeni privolitvi posameznika na vrsti religioznosti, ki poudarja praktično, vsakodnevno vero/.../. Pri denominacijah je vera bolj »tuzemeljska kot onostranska.« - bolj se ukvarja z moralnim življenjem kakor s strogo vdanostjo teološki doktrini.« (Haralambus in Holborn 2001, 473-474).

Yinger (1968) pri razumevanju versko mešanih zakonskih zvezah izpostavlja potrebo po presežku formalnih kategorij in upoštevanju stopnje vključenosti obeh posameznikov v zakonu v svojo lastno vero. Pravi, da je versko mešana zakonska zveza »proizvod stopnje verske heterogenosti v zakonskem paru in v njunih družbenih omrežjih« (Yinger 1968, 105). in nadalje trdi, naj versko mešano zakonsko zvezo smatramo kot spremenljivko in ne kot lastnost. Yinger pri versko mešanih zakonskih zvezah kot bistven element izpostavi bližino osebe, ki je povezana z enim izmed partnerjev preko pripadnosti isti veri. Domneva, da je visoka stopnja vernosti med prijatelji povezana z nizko stopnjo zakonskih zvez med pripadniki različnih ver. Versko mešana zakonska zveza tako po njegovem »ni le pojav, ki zadeva samo vpletene pare, temveč celotno družbeno strukturo« (Yinger 1968, 107).

V preteklosti se je versko mešane zakonske zveze razumelo kot pojav, ki se dogaja med osrednjo in zunanjo skupino, ki ena druge ne štejeta kot ustrezne za izbiro partnerja. Cavanova opozori, da to ni zadostna razlaga, ker predpostavlja pogled z ene strani –s tiste, ki smo si jo sami zastavili kot osrednjo. Predlaga uporabo pojma osrednja skupina za obe oziroma za vse skupine. Cavanova (1970) na tem mestu pokaže možne kombinacije (verjetnost zakona) med šestimi osrednjimi verskimi skupinami, vsaka s svojimi značilnimi vedenji do drugih osrednjih skupin.

Tabela 2.1: Možne kombinacije (verjetnost zakona) med šestimi skupinami.

	Skupina A; sovražna do drugih skupin in močno endogamna	Skupina B; neopredeljena, vendar predpostavlja endogamijo	Skupina C; prijazna do drugih skupin, z permisivno endogamijo
Skupina D; sovražna do drugih skupin in močno endogamna	Med njima ne prihaja do mešanih porok	Skorajda ni mešanih porok	Versko mešane poroke so dokaj redke
Skupina E; neopredeljena, vendar predpostavlja endogamijo		Veliko mešanih porok	Veliko mešanih porok
Skupina F; prijazna do drugih skupin, z permisivno endogamijo			Skoraj ni omejitev glede mešanih porok

Vir: povzeto po Cavan (1970, 314).

Tabela 2.1 ponuja pogled na verjetnost zakona med pripadniki različnih ver, med katerimakoli osrednjima skupinama. Razlaga dveh skrajnih primerov je takšna: 1. kombinacija sovražno–sovražno (A proti D). Vsaka osrednja skupina ima člane druge osrednje skupine za neprimerne zakonske partnerje. 2. primer dveh prijateljskih skupin (C in F), kjer se pričakuje večje število versko mešanih zakonskih zvez. Cavanova se na tem mestu sprašuje, če je v tem primeru, v strogo tehničnem pogledu, sploh smiselno govoriti o versko mešani zakonski zvezi, glede na minimalne ugovore s strani skupin. Pomemben člen pri tem so vrste stikov, ki se pojavljajo med člani skupin, in so predvsem intimne narave. Osebe v določeni skupini lahko čutijo določeno identifikacijo z lastno skupino, vendar ne čuti sovražnosti do drugih skupin, ali pa je neka skupina sovražna do nekaterih skupin, do drugih skupin pa je prijazna (Cavan 1970).

Cavanovi poročanje iz svoje vere predstavlja poročanje v nek drug sistem in na podlagi tega zakonska zveza med pripadniki različni ver predstavlja medskupinski odnos, v katerem so možne številne kombinacije ver. Njena osnovna definicija versko mešane zakonske zveze pravi, da »gre za zakon med pripadnikoma dveh ver, katerih vrednote so dovolj različne, da ena ali obe veri menita, da so njune vrednote ogrožene« (Cavan 1970, 317). V nadaljevanju izpostavi nezadovoljstvo nad zgornjo definicijo in meni, da je potrebno podati bolj natančno definicijo.

Če smo bolj natančni, zakon med pripadniki različnih ver je tisti, v katerem sta bila oba partnerja rojena ali vzgajana v družinam, kateri sta se identificirali z različnima verama. Če se pred ali po poroki oba partnerja še vedno identificirata z različnima verama, potem nista le del zakona med pripadniki različnih ver, ampak sta tudi del mešanega zakona. Če oba partnerja formalno sprejmeta isto vero, kljub temu, da izhajata iz različnih ver, potem sta oba enakega verskega prepričanja in zato zakon ni več mešan (Cavan 1970, 316).

Torej, za versko mešano zakonsko zvezo lahko štejemo samo zakon, v katerem se partnerja kljub poroki še naprej identificirata z različnimi veroizpovedi. Med versko mešano zakonsko zvezo ne gre šteti zakona, kjer je eden izmed partnerjev formalno sprejel vero drugega partnerja oz. je opravil prestop.

Cavanova (1970) opozori, da se v ZDA določeni pojmi uporabljajo izmenjujoče in se nanašajo na vse tipe zakonskih zvez med člani različnih verskih skupin. Enak pojem, v našem primeru versko mešana zakonska zveza, se uporablja tako za zakon med pripadnikoma dveh velikih verskih sistemov kot tudi za zakon med pripadniki denominacij znotraj ene velike vere. Zato meni, da bi bila boljša definicija versko mešane zakonske zveze npr. zakon med pripadnikoma dveh velikih verskih skupin, kot sta judovstvo in krščanstvo; zakon med večjimi denominacijami velikih verskih sistemov, kot sta katoliška in protestantska vera; meddenominacijski zakon med manjšimi skupinami ver, kot so npr. v judovstvu ali v protestantski veri.

Cavanova (1970) še dodaja, da so zakonske zveze med pripadniki različnih ver sedaj že tako običajna praksa, da jo je treba sprejeti kot manjši, a normalen tip poroke, ter kot del totalnega socialnega vzorca porok, ki ga je možno analizirati preko sprejetja socioloških konceptov in teorij.

V zgornjih navedbah je govora le o zakonskih zvezah med pripadniki različnih ver. Pri tem se mi pojavljajo vprašanja o tem, kam uvrstiti zakon med pripadnikom in nepripadnikom neke cerkve. Ali ta še spada med versko mešana zakonske zveze ali ne? Ob opažanju lahko rečem, da je to pojav, ki nedvomno obstaja, vendar mu primanjkuje splošne razlage in razumevanja. Po mojem mnenju je njegova razlaga največkrat odvisna od nekaterih subjektivnih videnj in dojemanj cerkvenih predstavnikov ter tudi samih zakoncev in so vsekakor možna deljena mnenja. Sama si ta pojav razlagam tako, da če je en zakonec pripadnik in drugi nepripadnik, zakonske zveze ne moremo uradno šteti za versko mešano, kajti pri tem je uradno prisotna samo ena vera/veroizpoved. Je pa mogoče, da nepripadnik goji neko versko prepričanje. V tem primeru v njuni zakonski zvezi lahko prihaja do stika/mešanja dveh različnih verskih načel in je tako zakon v širšem smislu lahko štet za versko mešanega.

2.1 Slovenija

Kakor sem povedala že v uvodu, je preučevanje versko mešanih zakonskih zvez in partnerstev s sociološkega vidika v Sloveniji dokaj skromno. Na tem področju ne obstajajo nobene konkretne raziskave, kar gre po mojem mnenju pripisati dejstvu, da večina prebivalcev Slovenije pripada katoliški veroizpovedi. Interpretaciji naslednjih dveh tabel nam potrjujeta

zgoraj navedeno dejstvo ter nam poleg tega prikazujeta situacijo verske pripadnosti v Sloveniji in njenih statističnih regijah.

Interpretacija tabele: Prebivalstvo veroizpovedi, po statističnih regijah Slovenije, Popis 2002 (glej Prilogo B).

Tabela nam prikazuje število prebivalcev po veroizpovedi po dvanajstih statističnih regijah Slovenije. V Sloveniji je 1.135.626 pripadnikov katoliške veroizpovedi ter 16.135 pripadnikov evangeličanske in drugih protestantskih veroizpovedi. Iz tabele je razvidno, da je po številu pripadnikov katoliške veroizpovedi Pomurje na šestem mestu, po številu pripadnikov evangeličanske in drugih protestantskih veroizpovedi pa na prvem. V Pomurski regiji živi 82.845 pripadnikov katoliške veroizpovedi ter 13.037 pripadnikov evangeličanske in drugih protestantskih veroizpovedi. Katoličani v Pomurski regiji predstavljajo 7,3 odstotka vseh katoličanov v Sloveniji, evangeličani in pripadniki drugih protestantskih veroizpovedi pa kar 80,8 odstotka vseh slovenskih evangeličanov in pripadnikov drugih protestantskih veroizpovedi. Na podlagi tega dejstva lahko trdimo, da je prav v Pomurju verjetnost zakona med omenjenima veroizpovedma najvišja (Statistični urad Republike Slovenije 2012).

Interpretacija tabele: Družine po veroizpovedi zakoncev/partnerjev in tipu družine, Slovenija, Popis 2002 (glej Prilogo A).

Tabela prikazuje število družin po pripadajoči veroizpoved v Sloveniji.⁶ Tabela ločeno prikazuje veroizpoved moža/partnerja in žene/partnerke, kar omogoča preglednost nad tem, kdaj gre za versko mešano družino in kdaj ne. Iz popisa, izvedenega leta 2002, je v Sloveniji skupaj 451.653 družin, od teh je 9.085 versko mešanih.⁷ Iz navedenih podatkov je razvidno, da je v Sloveniji največ družin, kjer oba zakonca/partnerja pripadata katoliški veroizpovedi. Takih je skupno 235.480. Če se osredotočim samo na družine versko mešanih

---

⁶ Kategorije veroizpovedi so: katoliška, evangeličanska, pravoslavna, islamska, druge veroizpovedi in agnostiki, je vernik, vendar ne pripada veroizpovedi, ni vernik (ateist), ni želel odgovoriti, neznano.

⁷ V tej interpretaciji sem med versko mešane družine uvrstila kombinacije med sledečimi kategorijami veroizpovedi: katoliško, evangeličansko, pravoslavno, islamsko ter druge veroizpovedi in agnostiki. Med versko mešane družine nisem štela kombinacij, pri katerih eden izmed partnerjev pripada sledeči kategoriji veroizpovedi: je vernik, vendar ne pripada veroizpovedi, ni vernik (ateist), ni želel odgovoriti.

zakoncev/partnerjev lahko rečem, da pri tem prednjačijo družine, kjer eden izmed zakoncev/partnerjev pripada katoliški veroizpovedi, drugi pa pravoslavni. Takih je skupno 4.480. Takoj za njimi sledijo družine, kjer eden izmed zakoncev/partnerjev pripada katoliški, drugi pa evangeličanski veroizpovedi, takih je skupno 2.643. Od tega je v 1.357 družinah žena/partnerka katoliške veroizpovedi in mož/partner evangeličanske, ter 1.286 družin, kjer je žena/partnerka evangeličanske ter mož/partner pa katoliške veroizpovedi.

V isto tabelo je nadalje vključena enaka razporeditev za Pomursko regijo. Iz popisa, izvedenega leta 2002, je razvidno, da je v Pomurski regiji skupno 28.588 družin, od tega je 2.274 versko mešanih. V Pomurski regiji je, enako kot po vsej Sloveniji, največ družin, kjer oba partnerja/zakonca pripadata katoliški veroizpovedi, takih je 17.459. Po številu versko mešanih družin v Pomurski regiji prednjačijo mešane družine med katoliškim in evangeličanskim zakoncem/partnerjem (skupno 2.016). Podrobna razlaga je, da je družin, kjer žena/partnerka pripada katoliški veroizpovedi in mož/partner evangeličanski, 1.012 ter, kjer je žena/partnerka pripadnica evangeličanske in mož/partner pripadnik katoliške veroizpovedi 1.004. Tako versko mešane družine med katoličani in evangeličani predstavljajo 88,6 odstotkov vseh versko mešanih družin v Pomurski regiji in 76,3 odstotka vseh versko mešanih družin v celotni Sloveniji. Versko mešane družine v Pomurski regiji predstavljajo 25 odstotkov vseh versko mešanih družin v vsej Sloveniji (Statistični urad Republike Slovenije 2012).

2.2 Prekmurje

Prekmurje, najbolj severovzhodna pokrajina Slovenije, leži levo od reke Mure in meji na tri države: Avstrijo, Madžarsko in Hrvaško. Geografsko je razdeljena na tri področja: Goričko, Ravensko in Dolinsko, v njej danes živi okrog 90.000 vseh prebivalcev Slovenije. Prekmurje se je vse do konca prve svetovne vojne politično, gospodarsko in kulturno razvijalo ločeno od ostale Slovenije in bilo pod močnimi vplivi madžarizacije, ki pa ni obrodila sadov, saj so Prekmurci ohranili svojo slovensko narodno zavest. Prebivalci Prekmurja, v primerjavi z rojaki, že od nekdaj živijo precej samosvoje. Na to je, poleg drugih dejavnikov, vplivala tudi verska pestrost, ki je že od nekdaj veljala za značilnost in posebnost Prekmurja (Kerčmar in Kerčmar 1995).

Zgodovinsko gledano naj bi predniki današnjih Prekmurcev sprejeli krščansko vero okoli leta 1000 in takrat začeli graditi prve cerkve. Do leta 1094 je Prekmurje politično in cerkveno spadalo pod salzburško škofijo, od leta 1094 naprej pa pod zagrebško. Kljub temu, da je takratno Prekmurje spadalo pod zagrebško oblast, si je škofija v Gyoru Gornje Prekmurje pridobila pod svojo oblast. Tako je bil v Murski Soboti, kot najjužnejšem delu škofijskega ozemlja, sedež arhidiaconata. O obstoju murskosoboške katoliške cerkve sv. Nikolaja priča listina iz leta 1297. Po poročanju vatikanskih arhivov je leta 1394 takratni papež predlagal murskosoboškega duhovnika za kanonika, leta 1401 pa je murskosoboški cerkvi podelil odpustke (Pertoci 2010).

V 16. stoletju so neurejene razmere v cerkvi in družbi povzročile krizo verskega in cerkvenega življenja, kar je sprožilo prenovitveno gibanje, imenovano reformacija. Reformacija je sprožila razkol v katoliški cerkvi in posledično nastanek protestantizma. Za uraden začetek protestantizma se šteje objava 95. Luthrovih tez. Do sredine 16. stoletja je protestantska reformacija zajela večji del evropskih dežel: od Anglije, preko Nemčije in skandinavskih dežel, vse do današnje Poljske, Madžarske in Kranjske. Augsburški mir iz leta 1555 je protestantom zagotovil nekaj verske svobode, kajti vpeljal je načelo »čigar ozemlje – tega oblast.«, na podlagi česar je lahko katoliški vladar nekatoličane pokatoličani, protestantski pa poprotestantil in legaliziral luteransko augsburško veroizpoved iz leta 1530. Protireformaciji je preprečeval, da bi v polnosti izkoreninila protestantizem. Protestantizem je v Prekmurje, zaradi prodornih Lutrovih idej, zašel dokaj hitro, kajti že v 16. stoletju so se zanj opredelili grofje Bannfy iz Lendave, ki so bili povezani s trgovci iz Avstrije in Slovaške.

Svojevrstnost verskih bojev na Madžarskem, pod katere oblast je pretežen del Prekmurja je bila v tem, da je bil boj za svobodo vere tesno povezan z bojem proti cesarskemu Dunaju. Razvoju in širjenju protestantizma je veliko pripomogla tudi neposredna turška nevarnost/.../ obstajajo mnenja, da so se Turki bolj navduševali nad širjenjem protestantizma, kot krepitvijo vpliva in moči vatikanske katoliške cerkve. Nesporno je, da sta se v Prekmurju protestantizem in reformacija širila preko Madžarske in ne v tolikšni meri preko takrat še močno razlite in neregulirane reke Mure (Kerčmar in Kerčmar 1995, 93).

Katoliške župnije od leta 1590 naprej niso več spadale pod Gyorsko škofijo, kajti postale so protestantske. Protestantje naj bi se, po pričevanju, leta 1595 razcepili v dve ločeni in samostojni cerkveni občini; kalvinsko in evangeličansko (augsturške veroizpovedi). Do 17. stoletja je zaradi madžarskih vplivov nekako prevladovala kalvinska skupnost, v 17. stoletju pa začne le-ta slabeti in zaradi boljše organizacije se okrepi evangeličanska, kjer svoje poslanstvo nadaljuje veliko prestopljenih kalvinskih pastorjev. Protireformacija je, kot drugje, tudi v Prekmurju pustila močan pečat, kajti v tistem času je bilo protestantom odvzetih približno trinajst cerkva, kar je močno vplivalo na takratno versko življenje. Delovala je po načelu izгона ali spreobrnitve, kar je imelo za posledico izselitev ali spreobrnitev v katoliško cerkve. Kljub skorajda neprestanemu preganjanju so se protestantje v Prekmurju ohranili, za kar gre delna zahvala t. i. Dunajskemu miru iz leta 1606, ki je madžarskim protestantom, in s tem posledično tudi prekmurskim, jamčil nekaj svobode in s tem, posledično, ohranitev protestantizma na Slovenskih tleh od takrat in vse do današnjih dni (Smrke 2000). Po mnenju Kerčmar in Kerčmar (1995) lahko posebnost takšnega versko-duhovnega razvoja Prekmurja iščemo, na primer, v vplivu tujih držav (Madžarske, Hrvaške in Turčije), odsotnosti zemljiške gospode in v velikem številu svobodnih kmetov. Protestantje so si svojo (delno) versko svobodo pridobili nazaj leta 1781, na podlagi tolerančnega patenta Jožefa II iz istega leta in v polnosti z kasnejšim oblikovanjem treh evangeličanskih župnij (Puconci, Križevci, Hodoš). V naslednjih letih so se v Prekmurje naselili še Judje, nesoč svojo vero s seboj in prav tako je v 20. stoletju prispelo tudi binkoštno gibanje (Pertoci 2010).

Rečemo lahko, da je verska podoba Prekmurja, zaradi takšnih in drugačnih zgodovinskih dejstev in vzrokov, že od nekdaj zelo pestra. Danes spada v eno od versko najbolj mešanih pokrajin v Sloveniji. Večinsko versko populacijo v Prekmurju tvorita Rimokatoliška (RKC) in Evangeličanska cerkev Augsturške veroizpovedi (AV). Poleg tega najdemo še verske skupnosti Adventistične, Binkoštna, Reformirana krščanske in Baptistične cerkev ter Jehovove priče.

Zaradi usmerjenosti svoje diplomske naloge bom čisto na kratko opisala le versko skupnost RKC in Evangeličanske cerkve AV.

RKC je del katoliške cerkve s sedežem v Rimu. Je krščanska cerkev s hierarhično urejeno skupnostjo, katere vrh predstavlja papež. RKC v Sloveniji je sestavljena iz dveh metropolij, ljubljanske in mariborske, kjer se znotraj vsake nahajajo tri škofije. Murskosoboška škofija, ki

je tudi del obravnave mojega empiričnega dela, spada pod mariborsko metropolijo. Sestavljajo jo tri dekanije (Lendava, Ljutomer, Murska Sobota), znotraj katerih je 36 župnij⁸ s 95.463 verniki (Rimokatoliška cerkev v Sloveniji 2012).

Začetki Evangeličanske cerkve v Sloveniji segajo v 16. stoletje in sicer v čas delovanja slovenskih reformatorjev: Trubarja, Dalmatina in Krelja. Evangeličanska cerkev je protestantska cerkev, ki izhaja iz reformacijskega gibanja Martina Luthra, zato se zanjo pogosto uporablja izraz luteranska cerkev. Evangeličanska cerkev AV v Sloveniji danes zaobjema 13 cerkvenih občin⁹, ki ji pripada okrog 18.000 vernikov in velika večina le-teh biva v Prekmurju (Evangeličanska cerkev AV v Sloveniji 2012).

2.3 Ekumenizem in ekumenska poroka

V osnovnem opisu je ekumenizem gibanje za enotnost/edinost kristjanov in se je v današnji obliki pojavilo v začetku 20. stoletja. Leta 1948 je bil ustanovljen Ekumenski svet cerkva, kot najpomembnejša sodobna ekumenska organizacija, ki danes vključuje več kot 350 cerkva in je prisotna v več kot 110 državah sveta. Vključuje katoliške, pravoslavne, anglikanske, baptistične, luteranske in metodistične cerkve ter številne združene in neodvisne cerkve. Bistvo ekumenskega delovanja je v tem, da želi, kljub dejstvu krščanske različnosti, delovati povezovalno. RKC ekumenizmu ni odprta od nekdanj oz. od začetka gibanja, kajti pridružila se mu je šele po 2. vatikanskem koncilu (1962–1965). To dejanje je prineslo spremembe na mnogih področjih in eno izmed njih so nedvomno mešane zakonske zveze, do katerih je RKC po koncilu postala bolj sprejemljiva. Do uradno zapisanih sprememb na tem področju je prišlo z izdajo Zakonika cerkvenega prava leta 1983¹⁰, ki za razliko od starega zakonika iz leta 1917

---

⁸ Župnije v Lendavski Dekaniji: Beltinci, Bogojina, Črenšovci, Dobrovnik, Dokležovje, Hotiza, Kobilje, Lendava, Župnija Odranci, Turnišče, Velika Polana. Župnije v Ljutomerski dekaniji: Apače, Cezanjevci, Gornja Radgona, Kapela pri Radencih, Križevci pri Ljutomeru, Ljutomer, Župnija Mala Nedelja, Radenci, Razkrižje, Sv. Jurij ob Ščavnici, Veržej. Župnije v Murskosoboški dekaniji: Bakovci, Cankova, Dolenci, Gornji Petrovci, Grad, Kančevci, Kuzma, Markovci, Martjanci, Murska Sobota, Pečarovci, Pertoča, Sv. Jurij v Prekmurju in Tišina.

⁹ Apače, Bodonci, Domanjševci, Gornji Petrovci, Gornji Slaveči, Hodoš, Križevci, Lendava, Ljubljana, Maribor, Moravske Toplice, Murska Sobota in Puconci.

¹⁰ Zakonik cerkvenega prava iz leta 1983 je zadnji veljaven in je šteti za novega. Pred tem zakonikom je bil v veljavi zakonik iz leta 1917, katerega štejemo za starega.

dovoljuje versko mešane poroke. V Sloveniji je ekumenizem zaživel leta 1965 z ustanovitvijo Slovenskega ekumenskega sveta. Izmed vseh slovenskih regij je ekumenizem danes morda najbolj živ prav v Prekmurju. Pri tem sta najbolj vidno vključeni RKC in Evangeličanska cerkev AV. V današnjem času v Prekmurju poteka največ ekumenskih dejavnosti, kot so ekumenski pogovori, srečanja, blagoslovitve in maše. En vidik ekumenske dejavnosti predstavljajo t. i. ekumenske poroke, ki jih lahko štejemo za še najbolj konkretno, pristno in praktično obliko ekumenizma (Pertoci 2010).

Ekumenska poroka se v Sloveniji najpogosteje sklepa med katoličani in evangeličani. Glede na potrebo po taki obliki poroko in morebiti določenih neskladij pri samem poteku, sta se katoliška in evangeličanska stran leta 2004 odločili izdati t. i. Ekumenski obrednik, ki določa obred cerkvene poroke v primeru, da je le-ta ekumenska. Glede na dogovor partnerjev se ekumenska poroka sklene v katoliški ali evangeličanski cerkvi, je pa nekako zaželeno in skorajda pričakovano, da se zgodi v nevestini cerkvi. Posebnost take oblike poroke je, da vedno prisostvujeta oba duhovnika. Če se sklene v evangeličanski cerkvi s svojim deležem pri obredu prisostvuje tudi katoliški duhovnik in obratno, če se sklene v katoliški cerkvi, s svojim deležem prisostvuje tudi evangeličanski. Ekumensko poročena zakonca sta po taki obliki poroke poročena vsak v svoji veri, kar je tudi ustrezno zabeleženo v eni in drugi cerkvi. Taka oblika poroke je bolj pogost pojav zadnjih desetih let (Slovenska škofovska konferenca in Evangeličanska cerkev v Sloveniji 2004).

3 EMPIRIČNI DEL

Empirični del moje diplomske naloge je primer pilotske raziskave. To pomeni, da v nalogi ne prihajam do dokončnih dejstev in spoznanj, ampak raziskujem raziskovalne možnosti, ki mi jih nudijo empirični podatki. Raziskujem teren in nadaljnje možnosti raziskovanja. Na podlagi tega sem, zaradi lažje usmerjenosti in preglednosti same diplomske naloge, oblikovala dve raziskovalni vprašanji, na kateri sem skozi empirični del poskušala najti odgovore.

Raziskovalni vprašanji sta naslednji:

1. Kakšna je pojavnost versko mešanih zakonski zvez v Prekmurju in kakšni problemi so morebiti prisotni pri tem.

2. Kakšen je vpliv evangeličanske in katoliške cerkve na versko mešane zakonske zveze.

Empirični del je sestavljen iz štirih delov. Prvi del vsebuje statistične podatke o versko mešanih zakonskih zvezah, sklenjenih v evangeličanskih cerkvenih občinah in Murskosoboški škofiji med leti 1991 in 2011. Drugi del vsebuje podroben statistični pregled in opis versko mešanih zakonskih zvez, sklenjenih v cerkveni občini Moravske Toplice med leti 1924 in 2011. Tretji del vsebuje pogled katoliške in evangeličanske cerkve na versko mešane zakonske zveze med katoličani in evangeličani, temelječ na opravljenih intervjujih s katoliškim in evangeličanskim duhovnikom. Četrty, zadnji del, sestavlja analiza odgovorov treh parov, ki živijo v versko mešani zakonski zvez.

3.1 Statistika versko mešanih zakonskih zvez v Prekmurju med leti 1991 in 2011

Statistični podatki, navedeni v sledečih tabelah, vključujejo tudi druge možnosti versko mešanih zakonskih zvez, ne le med evangeličani in katoličani, vendar, kot so mi zagotovili na murskosoboški škofiji in evangeličanskem uradu, gre v 95-ih odstotkih za zakonske zveze med evangeličani in katoličani.

Tabela 3.1: Poroke v evangeličanskih cerkvenih občinah 1991–2011.

LETO	ŠTEVILO VSEH POROK	ŠTEVILO VERSKO MEŠANIH POROK
1991	64	35
1992	56	36
1993	64	42
1994	62	33
1995	40	26
1996	38	30
1997	49	32
1998	53	42

1999	42	28
2000	43	20
2001	32	23
2002	41	27
2003	31	21
2004	21	15
2005	41	29
2006	32	21
2007	24	17
2008	26	16
2009	16	9
2010	11	9
2011	28	22
Skupaj	814	533

Vir: povzeto po Evangeličanska cerkev Moravske Toplice (1991–2011).

Tabela 3.1 prikazuje podatke o številu porok, sklenjenih v evangeličanskih cerkvenih občinah med leti 1991 in 2011. Navedeni so podatki o številu vseh sklenjenih zakonskih zvez ter o tem, koliko od teh je bilo versko mešanih. Iz podatkov je razvidno, da je število cerkvenih porok v enormnem upadu, kar istočasno zmanjšuje tudi versko mešane poroke. Vendar, kot lahko nadaljnje razberemo, so versko mešane poroke v veliki večini navedenih let predstavljale več kot polovico vseh sklenjenih porok. Tako so, če sklenemo, v navedenih letih versko mešane poroke v evangeličanskih cerkvah predstavljale kar 65,48 odstotkov vseh porok.

Tabela 3.2: Poroke v Murskosoboški škofiji 1991–2011.¹¹

LETO	ŠTEVILO VSEH POROK	ŠTEVILO VERSKO MEŠANIH POROK
1991	389	39
1992	456	61
1993	401	59
1994	396	51
1995	364	29
1996	386	35
1997	359	38
1998	377	50
1999	291	45
2000	317	37
2001	91	19
2002	157	6
2003	214	24
2004	192	23
2005	175	17
2006	29	16
2007	174	19
2008	208	11
2009	130	9

¹¹ Na murskosoboški škofiji so me opozorili, da podatki niso v popolnosti točni, kajti vse župnije niso posredovale podatkov za vsako leto. Največje pomanjkanje podatkov je za leti 2001 in 2006. Sama sem se odločila, da bom kljub pomanjkljivosti prikazala pridobljene podatke, kajti ne glede na vse služijo okvirnemu opisu pojava.

2010	166	13
2011	168	15
Skupaj	5440	616

Vir: povzeto po škofija Maribor (1991–2006) in škofija Murska Sobota (2006–2011).

Tabela 3.2 prikazuje podatke o številu porok sklenjeni v vseh župnijah murskosoboške škofije med leti 1991 in 2011. Na tem mestu so prav tako navedeni podatki o številu vseh porok, ter koliko od teh je bilo versko mešanih. Kakor sem navedla že pri prejšnji tabeli, je tudi iz teh podatkov razvidno, da je število cerkvenih porok v Murskosoboški škofiji prav tako v upadu, sočasno so v upadu tudi versko mešane. Versko mešane poroke so skozi vsa navedena leta v Murskosoboški škofiji predstavljale okrog deset odstotkov vseh sklenjenih porok, kar je, v primerjavi s podatki iz evangeličanskih, cerkva znatno manj.

3.2 Podrobni statistični podatki o porokah v cerkveni občini Moravske Toplice med leti 1924 in 2011.

Tabela 3.3: Poroke v cerkveni občini Moravske Toplice 1924–2011.

LETO	ŠTEVILO VSEH POROK	ŠTEVILO VERSKO MEŠANIH POROK	OPIS VERSKO MEŠANIH POROK
1924	20	2	V obeh ženska E ¹² in moški K. ¹³
1925	13	0	
1926	14	0	
1927	6	0	
1928	16	3	V dveh ženska E in moški K. V eni ženska E in moški P. ¹⁴

¹² Pripadnik/pripadnica evangeličanske veroizpovedi.

¹³ Pripadnik/pripadnica katoliške veroizpovedi.

¹⁴ Pripadnik/pripadnica pravoslavne veroizpovedi.

1929	12	1	V eni ženska E in moški K.
1930	8	0	
1931	2	0	
1932	3	0	
1933	8	0	
1934	8	2	V obeh ženska E in moški K.
1935	9	2	V eni ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1936	9	0	
1937	13	4	V treh ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1938	10	0	
1939	17	3	V dveh ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1940	7	1	V eni ženska E in moški K.
1941	6	0	
1942	2	0	
1943	6	1	V eni ženska E in moški K.
1944	5	0	
1945	2	0	
1946	9	3	V treh ženska E in moški K.
1947	11	1	V eni ženska E in moški K.
1948	9	0	
1949	13	2	V eni ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1950	6	4	V dveh ženska E in moški K. V dveh ženska K in moški E.
1951	10	2	V eni ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.

1952	12	3	V eni ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E. V eni ženska E in moški R ¹⁵
1953	7	0	
1954	9	3	V dveh ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1955	7	0	
1956	6	0	
1957	3	0	
1958	3	1	V eni ženska E in moški K.
1959	2	2	
1960	1	1	
1961	5	0	
1962	5	0	
1963	7	1	V eni ženska E in moški K.
1964	5	2	V eni ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1965	6	0	
1966	5	2	V eni ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1967	7	2	V dveh ženska K in moški E.
1968	7	0	
1969	5	1	V eni ženska K in moški E.
1970	3	2	V dveh ženska K in moški E.
1971	8	2	V eni ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1972	5	1	V eni ženska E in moški K.
1973	10	5	V štirih ženska E in moški K. V eni ženska R in moški K.
1974	11	10	V eni ženska E in moški K. V devetih ženska K in moški E.

¹⁵ Pripadnik/pripadnica reformirane veroizpovedi.

1975	10	3	V treh ženska E in moški K.
1976	8	4	V treh ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1977	10	5	V štirih ženska E in moški K. V eni ženska K in moški R.
1978	7	2	V dveh ženska E in moški K.
1979	10	7	V petih ženska E in moški K. V dveh ženska K in moški E.
1980	5	4	V dveh ženska E in moški K. V dveh ženska K in moški E.
1981	3	2	V eni ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1982	1	0	
1983	4	3	V eni ženska E in moški R. V dveh ženska K in moški E.
1984	2	1	V eni ženska E in moški K.
1985	3	2	V eni ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1986	5	3	V treh ženska K in moški E.
1987	3	2	V dveh ženska K in moški E.
1988	4	3	V dveh ženska K in moški E. V eni ženska R in moški E.
1989	3	3	V treh ženska K in moški E.
1990	4	2	V eni ženska E in moški R. V eni ženska K in moški E.
1991	6	3	V dveh ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1992	3	3	V dveh ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1993	4	4	V eni ženska E in moški K. V dveh ženska K in moški E. V eni ženska K in moški R.
1994	7	4	V štirih ženska E in moški K
1995	3	3	V dveh ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
1996	4	2	V dveh ženska K in moški E.
1997	0	0	0
1998	3	2	V dveh ženska E in moški K. Ena od teh dveh porok je prvi primer

			ekumenske poroke v cerkveni občini Moravske Toplice.
1999	1	1	V eni ženska E in moški K; primer ekumenske poroke.
2000	3	2	V eni ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
2001	1	0	0
2002	1	0	0
2003	4	3	V dveh ženska E in moški K; obe primer ekumenski poroke. V eni ženska K in moški E.
2004	0	0	0
2005	4	2	V eni ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E.
2006	5	2	V eni ženska E in moški K. V eni ženska K in moški E; primer ekumenske poroke.
2007	2	1	V eni ženska E in moški K.
2008	2	2	V eni ženska E in moški M. ¹⁶ V eni ženska E in moški K; primer ekumenske poroke.
2009	4	1	V eni ženska K in moški E.
2010	0	0	0
2011	3	1	V eni ženska E in moški K.
Skupaj	535	151	

Vir: Evangeličanska cerkev Moravske Toplice.

Tabela 3.3 podaja statistične podatke in podroben opis zakonskih zvez v cerkveni občini Moravske Toplice med leti 1924 in 2011. Tabela vključuje podatke o številu vseh sklenjenih zakonskih zvez ter o številu versko mešanih zakonskih zvez, ki so bile v navedenih letih sklenjene v omenjeni cerkveni občini. Tako je razvidno, da je bilo med leti 1924 in 2011 skupno sklenjenih 535 zakonskih zvez, od katerih je bilo 151 versko mešanih. V nadaljevanju je moč razbrati, da je bila v 86 primerih ženska pripadnica evangeličanske in moški katoliške veroizpovedi, ter v 57 primerih ženska pripadnica katoliške in moški evangeličanske

¹⁶ Pripadnik/pripadnica muslimanske veroizpovedi.

veroizpovedi. Nadaljnji podatki kažejo, da je bilo še devet primerov versko mešane poroke in sicer, je bila v enem primeru ženska pripadnica evangeličanske in moški pravoslavne veroizpovedi, v dveh ženska pripadnica evangeličanske in moški reformirane veroizpovedi, v dveh ženska pripadnica katoliške in moški reformirane veroizpovedi, v enem ženska pripadnica reformirane in moški evangeličanske veroizpovedi ter enem, zadnjem primeru versko mešane poroke, je bila ženska pripadnica evangeličanske in moški muslimanske veroizpovedi. Od 151 versko mešanih porok je bilo 6 sklenjenih ekumensko. Prvi primer ekumenske poroke je bil leta 1998 in zadnji leta 2008. Versko mešane zakonske zveze so tako med leti 1924 in 2011 v cerkveni občini Moravske Toplice predstavljale 28,2 odstotka vseh porok.

3.3 Katoliški in evangeličanski pogled na versko mešane zakonske zveze

V tem delu bom predstavila poglede katoliške in evangeličanske cerkve na pojav versko mešane zakonske zveze med katoličani in evangeličani ter posledično s tem tudi na pojave, ki jih le-ta (morebiti) vključuje. Vira teh pogledov sta intervjuja, ki sem ju opravila s katoliškim duhovnikom, gospodom Goranom Kuharjem, ter evangeličanskim duhovnikom, gospodom Gezo Ernišo. Predstavljeni pogledi temeljijo na analizi pridobljenih odgovorov. Na tem mestu gre vsekakor opozoriti, da bi bila druga možnost obravnave pogledov in s tem drugačni rezultati, analiza cerkvenih dokumentov, kot so, na primer, katekizmi in zakoniki, vendar se sama za to možnost, zaradi dokaj izčrpnih intervjujev in bolj praktične narave svoje diplomske naloge, nisem odločila. Istočasno pa prav tako ne morem trditi, da so odgovori le dveh predstavnikov obeh cerkva reprezentativni.¹⁷

Situacija versko mešanih zakonskih zvez

Obe strani menita, da so versko mešane zakonske zveze v versko zelo mešanem Prekmurju že od nekdaj prisoten in neizogiben pojav. Gospod Kuhar navaja, da je do bolj ekumenskega vzdušja, kar se tiče versko mešanih zakonov, prišlo po 2. vatikanskem koncilu, pred tem pa naj bi le-ti s stani duhovnikov in družine mešanih partnerjev predstavljali večje ovire. Po njegovem je dandanes pritisk možen še v nekaterih družinah, ki sprejmejo zakonca in mogoče

---

¹⁷ Zvočni posnetki in transkripti intervjujev so dostopni pri avtorici.

pričakujejo, da le-ta spremeni svoje mišljenje. Gospoda Erniša meni, da pri nekaterih družinah verska dvojnost dobro deluje, pri drugih pa je mogoče zaznati težave, ki jih pripisuje nekaterim še ne dokončno razrešenim vprašanjem na teološkem področju, kot so deljenje svete večerje in krst otrok. Dodaja, da so se te napetosti glede na prejšnja leta nekako omilile, predvsem kar se tiče krsta otrok, saj ga sedaj cerkvi medsebojno priznavata. Oba sta menila, da se je potrebno zavzemati za obojestransko povezovanje.

Omejitve

Gospod Erniša navaja, da evangeličanska cerkev dejansko ne postavlja nobenih omejitev. Potrebno je le, da partner druge veroizpovedi prinese v cerkev, v kateri si želi obred poroke, krstni list, zaželeno je sicer, da nekaj malega ve o evangeličanski cerkvi. Po njegovem med kristjani ne bi smelo biti nobenih ovir za sklenitev zakona. »Odločitev, kako se izbere partnerja, je odločitev slehernega posameznika, in če je ta druge veroizpovedi, cerkev ne more povedati, da je to zanjo nesprejemljivo. Jezusa Kristusa poznamo eni, drugi in tretji, tako da ne vidim tu nobenih izrazitih težav, da ne bi smelo priti do sklenitve takega zakona« (Erniša 2012).

Gospod Kuhar za omejitev katoliške strani navaja podpis izjave, s katero katoliški partner obljubi, da se bo v mešanem zakonu zavzemal za katoliško vzgojo otrok. Oba duhovnika sta potrdila, da je podpis izjave o katoliški vzgoji otrok s strani katoliškega partnerja v praksi še vedno zahtevan. Gospoda Kuhar se pri tem sklicuje na določbo Zakonika cerkvenega prava, vendar da pri tem vedeti, da med zakonci to ni vedno (ne)upoštevano, kar pripiše predvsem dejavnikom okolja, kjer par živi. Priznava, da je lahko ta omejitev pri evangeličanih včasih vzrok nejevolje.

Prav to potrjuje tudi gospod Erniša. »Meni se zdi, da je to en velik kamen spotike na poti mešanega zakona/.../ Menim, da ne bi smeli iti tako daleč, in da bi morali to prepustiti dogovoru med zakoncema.« Prav tako opozori na spore in možne posledice glede tega. »Velikokrat potem pride do sporov in nemalokrat se zgodi, da otrok iz mešanega zakona ni krščen nikjer, in to je najslabše. Dejansko so primeri, ko se starši ne morejo dogovoriti in potem otroci niso krščeni« (Erniša 2012).

Gospoda Kuhar nakazuje, da se mešani pari, poročeni v njihovi cerkvi, tega več ali manj držijo, saj kot pravi sam, »Živimo v takšnem času, da po navadi zakonci že pridejo z otroki, ki so že krščeni in se starši šele kasneje poročijo. In dejansko se potem že vidi, da to drži, oziroma da otroke vzgajajo v katoliški veri« (Kuhar 2012). Omenja tudi, da je bil včasih v praksi bolj upoštevan nenapisan dogovor, v smislu, če je bila mama katoličanka so bile hčerke katoličanke, če oče evangeličan, sinovi evangeličani.

Ekumenska poroka

Gospod Erniša navaja, da mu osebno ekumenske poroke ne predstavljajo nobene ovire, ter da se sam zavzema za obojestransko upoštevanje obrednika. »Prisotnost katoliškega duhovnika je v evangeličanski cerkvi dobrodošla, če se par seveda odloči za ta tip poroke, saj ima katoliški partner v zakonu, ne nazadnje, pravico, da je prisoten njegov duhovnik« (Erniša 2012). Da v Prekmurju na tem področju ne prihaja do večjih težav, pripiše zahvalo prav Ekumenskemu obredniku. Gospod Erniša hkrati poudarja, da je potrebno vse odločitve v povezavi s poroko prepustiti partnerjema oziroma bodočima zakoncema. Vpliv cerkve kot tudi domačih in okolice bi moral biti tu sekundarnega pomena. »To naj bi bila edinole odločitev mladoporočencev, kajti, ne nazadnje, bosta onadva živela skupaj in vzgajala otroke ter je vsak vpliv s strani lahko obremenitev in nekaj motečega« (Erniša 2012).

Gospoda Kuhar navaja, da glede ekumenskih porok njihova stran prav tako ne postavlja nobenih omejitev, duhovnika pa imata sorazmeren del pri obredu. Odločitev za kraj in potek poroke je po njegovem najbolj prepusti odločitvi samega para. »Jaz osebno, pa tudi, mislim, da večina duhovnikov počne isto, odločitev, kje se bosta partnerja poročila, prepustim paru. Oni vedo, da se je možno poročiti samo v eni cerkvi ali pa, da prideva oba skupaj in je torej ekumenska poroka« (Kuhar 2012).

Oba zatrjujeta, da je v praksi v večini primerov še vedno upoštevano nenapisano pravilo in sicer, da se obred poroke zgodi v cerkvi, iz katere prihaja nevesta. Pari torej sledijo stari tradiciji/običaju, čeprav za to, po mnenju Erniše, ne obstaja nobena racionalna razlaga.

Oba sta z gotovostjo trdila, da je število porok v upadu, ne glede na to, ali so sklenjene samo civilno ali tudi cerkveno. Možnost ekumenske poroke, po njunem mnenju, ni pripomogla k

porastu cerkvenih porok. Gospod Erniša je izrazil željo za povečanje cerkvenih porok. »Želimo si, da bi bilo več cerkvenih porok, in da bi se mladi odločili za zakon, ker, ne nazadnje, se mi zdi, da je cerkvena poroka obred, ki še bolj združi mlada človeka« (Erniša 2012).

Prestop pred poroko

Na vprašanje o tem, ali se katera stran zavzema za prestop partnerja druge veroizpovedi, v veroizpoved cerkve, v kateri se želita partnerja poročiti, sta oba duhovnika odločno zagotovila, da ne. Obema je skupno mnenje, da je prestop samo zaradi poroke zgrešen in nepotreben korak. Gospod Erniša meni, da ima sleherni človek pravico, »da je član tiste cerkve, za katero najbolj misli, da odgovarja njegovim verskim predstavam /.../ Naj ljudje ostanejo to, kar so, in kljub verski različnosti lahko skupaj lepo in srečno živijo« (Erniša 2012). Gospod Kuhar trdi, da »prestop samo zato, da se lahko cerkveno poroči, nima nobenega smisla. Tu gre samo za predevanje dokumentov, če ni vere v srcu, nima smisla. Če je mešan zakon, naj bo ekumenska poroka, ker prestop zaradi poroke nima smisla. Vera je nekaj notranjega, kot pa samo nekaj, kar je napisano na papirju« (Kuhar 2012).

Verska vzgoja otrok

Po mnenju obeh duhovnikov naj bi bila verska vzgoja otrok prepuščena predvsem odločitvi staršev. »Verska vzgoja otrok je stvar in odločitev staršev. Cerkev kot institucija staršem ne more vsiljevati odločitev glede vzgoje otrok. Nekateri se odločijo za evangeličansko, nekateri za katoliško, nekateri za tretjo pot – torej, da ga ne vzgajata v nobeni cerkvi oz. veri« (Kuhar 2012). Gospod Erniša navaja, da večina otrok, ki so krščeni v njihovi cerkvi in katerih starši so poročeni v njihovi cerkvi, obiskuje verouk v njihovi cerkvi. Ne izključuje pa možnosti, da otroci obiskujejo verouk v drugi cerkvi, in ne v tisti, kjer so bili krščeni. Po njegovem mnenju bi lahko tudi na področju vzgoje otrok prevladovalo bolj ekumensko vzdušje. »Menim, da se pri verouku se ne bi smelo izpostavljati le ozke konfesionalnosti, ampak bi se moralo predstaviti skupne vrednote krščanstva. Morda celo ne bi bilo narobe, če bi razmišljali o nekem ekumenskem učbeniku, ki ne bi izpostavljal te ali one konfesionalnosti« (Erniša 2012).

Glede izgubljanja ali pridobivanja med cerkvama, nanašajoč se na versko vzgojo otrok, oba menita, da do tega ne prihaja. Gospod Erniša (2012) pri tem navaja, da je mogoče pri tem

vseeno včasih zaznati težave zaradi pritiska. Ker »pritisk z ene ali druge strani lahko vzbudi občutek nelagodnosti, če se preveč pritiska, da se mora to zgoditi v eni ali drugi cerkvi«. Zanj je pomembno, »da se otroci v eni ali drugi cerkvi vzgajajo v duhu strpnosti, vrednotah, zapisanih v Svetem pismu in obče sprejetih vrednotah« (Erniša 2012).

Gospod Kuhar omenja, da gre včasih pri tem včasih za postavljanje dvojnih meril. Po njegovem gre pri tem za neko drugo raven, in sicer meni, da je evangeličan, ki je globok vernik, boljši kot slab katoličan. »Če si katoličan samo na papirju, je to tako kot nič in obratno, dober katoličan je boljši kot evangeličan, zapisan samo na papirju« (Kuhar 2012). Verska vzgoja otrok naj bi bila odvisna od dobrine staršev. »Če je za katoličana dobrina katolištvo, bo otroke vzgajal katoliško, če pa je katoličan samo na papirju, pa ne« (Kuhar 2012). K temu Kuhar dodaja, da je odločitev o verski vzgoji otrok nemalokrat prepuščena materi oziroma se ravna po njeni veri, vendar pa je to v današnjem času velikokrat odvisno od same družine in njihovih načinov življenja. »Skoraj zagotovo lahko rečem, da mešani pari, poročeni v naši cerkvi, otroke vzgajajo katoliško« (Kuhar 2012).

Vpliv sekularizacije na pojav versko mešanih zakonskih zvez

Sekularizacija je, po mnenju obeh, širok pojem in dejanski proces, ki se odvija takorekoč že stoletja. Gospod Erniša pri tem izpostavi pozitiven vpliv ekumenizma na ta pojav. »Ekumenizem lahko blagodejno vpliva, da ljudje svojo krščansko vero živijo na pozitiven način /.../ Ekumenizem je lahko dobra platforma za poglobljen dialog med ljudmi, ki danes živijo v sekularizirani družbi« (Erniša 2012).

Gospod Kuhar priznava, da je vpliv sekularizacije mogoče najbolj viden ravno na pojmovanju zakona. »Dejstvo je, da je sekularizacija na pohodu in cerkev v tem primeru ni bila toliko pripravljena, kar se mogoče tudi najbolj pozna ravno na pojmovanju porok oz. zakramenta svetega zakona« (Kuhar 2012).

Na vprašanje, ali so versko mešani zakoni bolj izpostavljeni sekularizaciji z vidika upadanja vernosti, sta oba odgovorila odklonilno. Po njunem mnenju je mešani zakon tak kot vsak drug, zato ni razloga, da bi nadpovprečno vodil v upad vernosti. Gospod Erniša pri tem opozori na en možen vidik. »Vedno pa je lahko navzoče, da je v mešanih zakonih eden bolj veren, drugi spet manj. In morda lahko bolj vernost oz. manj vernost partnerjev vpliva na to,

da manj veren postane bolj veren ali obratno, da bolj veren postane manj veren. Dejanske ocene o tem pa zaradi težavne analize niso dostopne« (Erniša 2012).

Prav tako naj sekularizacija ne bi neposredno vplivala na upad cerkvenih porok, saj se oba strinjata, da so poroke nasploh v upadu. Gospod Erniša ne izključuje dejstva, da »upad vernosti vpliva na to, da se ljudje sploh ne poročajo oz. ne formalizirajo svoje zveze s partnerjem, ne civilno in tudi cerkveno ne« (Erniša 2012).

Posledice versko mešanih zakonov

Po nekaterih socioloških teorijah naj bi v versko mešanih zakonih prej prihajalo do ločitve med partnerjema, vendar oba duhovnika v našem primeru temu odkimavata. Gospod Kuhar omeja možnost, da v teh zakonih prej pride do kakšne iskrice predvsem v povezavi z versko vzgojo otrok in verskim življenjem zakoncev. Gospod Erniša (2012) meni, da ni toliko pomembno, kje in kako je bil sklenjen zakon, kot je pomembno preprosto dejstvo »da danes ljudje niso/nismo več toliko strpni, da bi skupaj reševali težave in probleme. Morda smo se tu preveč spremenili tudi v tem smislu, da ni več tako velika sramota, če se nekdo loči, kot bilo to včasih«.

Odnos med katoliško in evangeličansko stranjo glede versko mešanih zakonov

Na vprašanje o tem, kakšen je vpliv nekako bolj liberalnih načel v protestantski veri in bolj konservativnih v katoliški na versko mešane zakone, so bili podani dokaj različni odgovori.

Gospod Kuhar tako meni, da gredo liberalna načela bolj z roko v roki s časom, v katerem živimo, konservativna pa izhajajo iz tradicije, stare 2000 let. Pri tem postavlja vprašanje v smislu, kaj je bolj resnično oziroma k čemu bodo težili v prihodnosti. Vendar meni, da na podlagi tega, kar se tiče mešanih zakonov, ni mogoče govoriti o nekem rivalstvu med katoliško in evangeličansko cerkvijo ali o izgubljanju v prid ene ali druge, kajti, kdor je katoličan/evangeličan po duši, bo to ostal tudi v mešanem zakonu, kdor pa ni, mu je tako ali tako vseeno, kako bo v zakonu naprej. Na odločitev, kje se bosta partnerja poročila, je možen vpliv dveh dejavnikov. Na eni strani notranje čutenje samih partnerjev in na drugi pričakovanja družine in okolice. Sam ne izključuje možnosti, da se partnerja, ki se ne moreta nikakor domeniti, v kateri cerkvi bi se poročila, ne poročita nikjer. »Vendar je tega malo, ker

je sekularizem že tako močno prisoten v družbu, da postaja vera nasploh postransko vprašanje« (Kuhar 2012).

Gospod Erniša izgubljanje komentira tako: »Če na kakšnem področju katera cerkev izgublja, ne izgublja zaradi tega, ker bi bila bolj ali manj konservativna, ampak morda zaradi tega, če se želi bolj vsiljivo uveljaviti« (Erniša 2012). Potrjuje tudi, da je prisotno neko splošno mnenje o tem, da je evangeličanska cerkev bolj progresivna/napredna, katoliška pa bolj konservativna. Vendar gre pri tem po njegovem bolj za to, kako gleda na poroko ena in/ali druga cerkve, in ne za to, da bi eni manj, drugi pa bolj komplicirali. Pri tem opozori na razlike v teoloških temeljih, kajti poroka v evangeličanski cerkvi ni zakrament, v katoliški je.

Prav tako kot Kuhar tudi Erniša meni, da ne moremo govoriti o nekem rivalstvu ali izgubljanju v prid ene ali druge, kar se tiče mešanih zakonov. Po njegovih izkušnjah partner, ki se poroči v družino druge vere, ohrani svojo vero in pripadnost svoji cerkvi ter meni, da je tako prav, kajti po njegovem nima nihče pravice nikogar siliti, da bi spremenil svoje versko prepričanje in zapustil svojo cerkev.

Glede tega, ali se partnerja iz versko mešane zveze zaradi svobodnejših pogledov evangeličanske cerkve prej odločita za poroko v evangeličanski cerkvi, zaradi pomanjkanja raziskav ostaja odprto vprašanje. Erniša pri tem navaja, da se »ljudje, ki niso dejavni člani ne ene, ne druge cerkve, si pa želijo cerkvene poroke, morda zaradi nekaterih drugačnih pogledov evangeličanske cerkve na vero, Boga prej odločijo za poroko v naši, kot pa katoliški« (Erniša 2012).

2.4 Življenje v versko mešanih zakonskih zvezah

Intervjuvanci pripadajo versko mešani zakonski zvezi, kjer eden izmed parov pripada katoliški in drugi evangeličanski veroizpovedi. Za začetek predstavim zgodbo vsakega para in potem skupno analizo njihovih odgovorov.¹⁸

---

¹⁸ Imena intervjuvancev so zaradi anonimnosti izmišljena. Zvočni posnetki in transkripti intervjujev so dostopni pri avtorici.

ZAKONSKI PAR 1

Žena Milena; rojena leta 1976; pripadnica evangeličanske veroizpovedi; oba starša pripadnika evangeličanske veroizpovedi.

Mož Peter; rojen leta 1975, pripadnik katoliške veroizpovedi; mati pripadnica evangeličanske in oče pripadnik katoliške veroizpovedi.

Poročena sta tri leta, pred poroko sta bila v zvezi deset let, od tega osem let živita skupaj. Od začetka skupnega bivanja živita v Moravskih Toplicah. V zakonu še nimata otrok. Poroka je bila v evangeličanski cerkvi v Moravskih Toplicah in ni bila ekumenska. Za tak potek poroke sta se odločila, ker je mož Peter v svoji katoliški cerkvi od vseh potrebnih opravil le zakrament krsta, in če bi želela, da bi pri poroki prisostvoval tudi katoliški duhovnik ali se nemara poročiti le v katoliški cerkvi, bi Peter moral opraviti vse zakramente, za kar pa nista čutila nobene želje ali potrebe.

ZAKONSKI PAR 2

Žena Tina; rojena leta 1982; pripadnica katoliške veroizpovedi; mati pripadnica evangeličanske in oče katoliške veroizpovedi.

Mož Marko; rojen leta 1983, pripadnik evangeličanske veroizpovedi; oba starša pripadnika evangeličanske veroizpovedi.

Poročena sta dve leti, pred poroko sta bila v zvezi pet let, od tega štiri leta živita skupaj. Že od začetka skupnega bivanja živita v Moravskih Toplicah. Imata enega otroka, ki se je rodil po poroki. Poroka je bila ekumenska in je potekala v evangeličanski cerkvi v Moravskih Toplicah. Za ekumensko poroko sta se odločila, ker sta menila, da se kljub temu, da sta različnih veroizpovedi, želita cerkveno poročiti. Ker obstaja možnost ekumenske poroke, sta se odločila zanjo.

ZAKONSKI PAR 3

Žena Monika; rojena leta 1985; pripadnica evangeličanske veroizpovedi; mati pripadnica evangeličanske in oče katoliške veroizpovedi.

Mož Robi; rojen leta 1981, pripadnik katoliške veroizpovedi; oba starša pripadnika katoliške veroizpovedi.

Poročena sta dve leti, pred poroko sta bila v zvezi tri leta, od tega tri leta živita skupaj. Že od začetka skupnega bivanja živita v Moravskih Toplicah. Imata enega otroka, ki se je rodil po poroki. Poroka je bila ekumenska in je potekala v evangeličanski cerkvi v Moravskih Toplicah. Za ekumensko poroko sta se odločila, ker sta oba menila, da če se poročita, se poročita vsak v svoji veri.

3.4.1 Analiza intervjujev

Pripadnost različni veroizpovedi

Prvo vprašanje, ki sem jim ga zastavila, se je nanašalo na njihovo versko pripadnost in na sprejetje dejstva, da pripadata različni veroizpovedi. Pri vseh parih je do pogovora o verski pripadnosti prišlo nekje na sredini njihove zveze in ne na samem začetku. »Par sva postala v srednji šoli, takrat enkrat je pogovor nanese tudi na to, če hodiva v cerkev in takrat sva se seznanila s temi zadevami« (Milena). »Ko sva se z Mileno spoznala, mi sploh ni prišlo na pamet, da bi jo vprašal, katere veroizpovedi je« (Peter).

Robi in Monika sta ugotovila, da pripadata različni veroizpovedi, v času praznikov. »Da sva različne veroizpovedi, sva prvič spoznala za praznike. V cerkvi sem rekel, to je torej vaš župnik, pa je ona rekla, ne to je farar« (Robi.)

Vsi pari oziroma zakonci so podali podobne odgovore in sicer v smislu, da različna verska pripadnost ni predstavljal nobene ovire za njuno zvezo. Za vse je bilo dejstvo, da pripadajo različni veroizpovedi, takorekoč vsakdanja in normalna stvar. »To mi ni predstavljalo nič nenormalnega, kvečjemu nekaj popolnoma normalnega, saj je to v našem okolju nekaj vsakdanjega« (Milena). »Isto, kot če greš v Merkator ali Špar. Nobenih zadržkov, sploh nama ni bilo pomembno, kdo je kakšne vere« (Robi).

Dosti bolj kot veroizpoved je vsem pomembno, da se v zakonu razumejo in usklajujejo. Tina in Marko imata v svoji okolici precej izkušenj in njune navedbe prej omenjeno trditev le potrjujejo. »Kot sem videla pri starših, pri drugih mešanih zakonih in sedaj pri svojem, lahko rečem, da veroizpoved pri nobenem paru ni igrala pomembne vloge, ampak je vsem bolj pomemben sam odnos in razumevanje (Tina). »Meni je bilo to nekaj popolnoma normalnega,

ker je med našimi sorodniki kar nekaj mešanih parov in nikoli ni bilo nobenih nesoglasij glede tega. Dosti več kot verska pripadnost nama pomeni najin odnos, da dobro funkcionirava« (Marko).

Poroka v evangeličanski cerkvi

Vsi pari so poročeni civilno in cerkveno. Danes vlada neko splošno prepričanje, da se mladi pogosto ne odločajo več za poroko, še posebej ne cerkveno. Za intervjuvance v tej raziskavi tega ne moremo trditi, saj so se vsi odločili tudi za cerkveno poroko. Cerkvna poroka jim predstavlja sinonim za večjo povezanost družine in je po njihovem mnenju tradicionalno, normalno in na nek način pričakovano dejanje v okolju, iz katerega prihajajo. Peter sicer ni čutil želje po cerkveni poroki, jo je pa njegova partnerica, zato se ji je odločil ustreči. »Sprejel sem Milenino željo, ker mi je bilo vseeno, ali bova poročena tudi cerkveno ali ne« (Peter).

Vsi pari so se poročili v evangeličanski cerkvi v Moravskih Toplicah. Kot najpogostejši dejavnik za to odločitev so navedli bližino cerkve njihovem domu, saj vsi živijo v tem kraju in en zakonec iz vsakega para je pripadnik te cerkve. Glede na to je mogoče govoriti v nekem smislu o določenih ekonomskih ugodnostih. »Tu sva se tudi civilno poročila in tudi zabava je bila tu. Pa še ona je bila noseča in da se potem ne vozimo sem in tja, tako da je bilo vse na enem mestu« (Miha). Tina in Miha sta izrazila, da je v njunih očeh evangeličanska cerkev bolj prilagodljiva. »Vsekakor pa je evangeličanska bolj prilagodljiva, prijazna in v svojih zahtevah dosti bolj enostavna kot pa katoliška in zato sva tudi otroka dala tu krstiti« (Tina). Monika je izrazila spoštovanje nad starim običajem. »Bilo nama je samoumevno, da če živiva tu, v evangeličanskem okolju in je evangeličanska cerkev tu, da se tu poročiva. Pa še nekako se mi zdi prav, da se ohranja stari običaj, da je poroka v nevestini cerkvi« (Monika).

Dva para sta se odločila poročiti ekumensko in je torej pri njuni poroki prisostvoval tudi katoliški duhovnik. Oba para sta tudi menila, da se bosta v primeru, če se bosta cerkveno poročila, to storita v obeh verah. Monika je ob tem še izpostavila pomembnost cerkvene poroke. »Za ekumensko poroko sva se odločila, ker sva želela biti poročena v obeh. Meni je bilo glavno, da sva cerkveno poročena, vsak v svoji veri, kot je treba in da se potem nobeden več ne more cerkveno poročiti« (Monika). Robi in Milena se za ekumensko poroko nista odločila, ker Robi bi zadostil vsem kriterijem katoliške veroizpovedi. »V katoliški cerkvi sem

opravil le zakrament krsta, in če bi se želela poročiti ekumensko, bi moral jaz opraviti celoten postopek, za kar pa nisem čutil nobene potrebe, še manj pa volje« (Robi).

Omejitve cerkve

Na vprašanje o omejitvah s strani cerkve so vsi zakonci, ki so pripadniki evangeličanske cerkve, odgovorili odkimajoče. Evangeličanska cerkev jim zaradi tega, ker so vstopali v mešan zakon z katoličanom, ni postavljala nobenih konkretnih omejitev. Od njihovega katoliškega partnerja je evangeličanska cerkev zahtevala le potrdilo o opravljenem krstu. »Z evangeličanske strani ni bilo nobenih omejitev. Le pred poroko sva morala iti v evangeličansko, da sva prinesla njen krstni list, in v katoliško sva morala nesti mojega. Tako je bilo razvidno, da sva oba krščena in sva se lahko ekumensko poročila« (Marko). Izjema pri tem je Robi, od katerega evangeličanska cerkev ni zahtevala potrdila, za kar verjetno obstaja zadostna razlaga. Drugače je bilo pri katoliških partnerjih, kjer sta se zakonca ekumensko poročila. Njihova cerkev je od njih zahtevala podpis izjave oziroma obljube, da se zavezujejo, da bodo otroke vzgajali v katoliški veri. Potrebo je bilo dodati še potrdilo o krstu in opraviti zakonski tečaj.

Versko življenje

Iz nevednih odgovorov glede verskega življenja intervjuvancev lahko rečem, da se nobeden ne šteje za pretirano versko dejavnega. Kot najpogostejšo in skorajda edino versko dejavnost, so navedli obiskovanje cerkve. Milena in Miha sta zatrdila, da se njune verske dejavnosti po poroki niso bistveno spremenile. Enako kot pred poroko gresta tudi sedaj v cerkev občasno in to največkrat ob (večjih) praznikih. »Pa tudi sedaj je podobno tako, da ne morem reči, da je kaj bolj dejavno ali kaj manj, nekako je ostalo isto« (Milena). Tina in Monika omenjata, da se je njuna verska dejavnost po poroki malo spremenila, saj v cerkev ne zahajata več tako pogosto kot pred poroko. Kot vzrok za to sta soglasno navedli obveznosti, ki jih prinaša lastna družina in pomanjkanje prostega časa. Obvezno pa gresta z družino ob praznikih, in ko začitita notranji vzgib. »Sedaj pa gremo kot družina skupaj v evangeličansko cerkev za večje praznike, ko imamo čas, občasne dogodke in dodatno od dvakrat do trikrat na leto, ko začutim neko notranjo potrebo in čas, da grem« (Tina). Robi omenja, da gre sedaj, ko sta z Mileno

poročena, večkrat v cerkev, saj pred tem oziroma v mladosti ni hodil. »Tudi po poroki ne bi rekel, da je bolj dejavno, ampak, če primerjan za nazaj, lahko rečem, da grem večkrat v cerkev, nikakor pa se ne bi označil za versko dejavnega« (Robi). Pri Petru se je pogostost obiskovanja cerkve zmanjšala, kar pripiše predvsem izkušnjam v mladosti. »Do birme sem moral redno hoditi v cerkev in vse skupaj se mi je zamerilo, dobil sem nek odpor. V mladosti je bilo precej dejavno, zdaj pa je dosti manj /.../ Zdaj, če grem, grem v evangeličansko oziroma gremo skupaj kot družina, ko imamo čas« (Peter).

Na vprašanje, ali bi bilo njihovo življenje morebiti bolj dejavno, če bi bili poročeni s pripadnikom svoje veroizpovedi, so vsi skoraj enoznačno odgovorili, da ne. Tina, Marko in Robi dodajajo, da bi njihovo versko življenje, kar se tiče dejavnosti, kvečjemu ostalo enako, kot je bilo pred poroko.

Vsi zakonci trdijo, da se, kar se tiče obiskovanja cerkve in upoštevanja praznikov, ravna po evangeličanskih načelih in se pri tem niso ozirali na spolno delitev. Bistveno vlogo pri tem pripisujejo predvsem bližini in prilagodljivosti evangeličanske cerkve ter evangeličanskemu okolju.

Vzgoja otrok

Oba para, ki že imata otroke, sta jih krstila v evangeličanski cerkvi in jih tako tudi formalno vzgajata. Milena in Peter še nimata otrok, vendar, kot pravita, jih nameravata vzgajati v evangeličanski. Poglavitni vzrok za to njihovo odločitev leži predvsem v tem, da je po njihovem mnenju evangeličanska cerkev v vseh pogledih bolj prilagodljiva, modernejša in manj zahtevna. »Kakorkoli že, katoliška še vedno ima in zagovarja neke norme, ki so po mojem mnenju še vedno zelo staromodne. Od otrok, ki so dandanes že tako precej obremenjeni, zahteva da so še bolj dejavni, da obvezno hodijo v cerkev in k verouku in že zaradi tega bi ga rajši dala v evangeličansko« (Milena). Tina je izpostavila, da sta s partnerjem gledala, »da bo vse časovno in ekonomsko enostavno« (Tina). Monika je zatrdila, da bo svojo hčerko seznanila tudi s katoliškimi načeli, kajti tudi sama jih je spoznala in zato želi, da jih tudi njena hčerka. »Dejstvo je tudi, da gre evangeličanska bolj z današnjim časom, ima lepši pristop in je bolj enostavna. Ne glede na to jo bom seznanila tudi s katoliškimi navadami, predvsem s tem, da se križajo in verujejo tudi v Marijo« (Monika).

Zanimivo je dejstvo, da sta oba katoliška partnerja podpisala izjavo o katoliški vzgoji otrok, vendar je v praksi nihče ne upošteva. Podpisala sta jo le zato, ker se drugače se ne bi mogla ekumensko poročiti. »Izjavo sem podpisala, ker se drugače se ne bi mogla ekumensko poročiti, ampak zdaj je otrok pač po očetu in ne po meni« (Tina). Robi je takorekoč že pred podpisom vedel, da podpisane izjave ne bo upošteval. »Izjavo sem podpisal, ker se drugače ne bi mogla ekumensko poročiti, vendar sem takoj vedel oz. že pred tem, da je ne bom upošteval« (Robi).

Okolica

Pri vprašanju o vplivu okolice so vsi zagotovili, da niso bili deležni nobenega neodobravanja ali nasprotovanj s stani družine ali prijateljev, ker so vstopili v mešan zakon. Menili so, da je pojav versko mešanih zakonov v njihovi okolici in nasploh v Prekmurju utečena praksa, ki ji nihče ne daje negativnega prizvoka. »Čisto nobenih nasprotovanj, ne z moje ne z njene strani. Tu v Prekmurju je to za vse že neka normalna stvar in se glede tega nihče kaj dosti ne pritožuje« (Marko). Nasprotovanja niso bila prisotna pri zakoncih, katerih starši so iste veroizpovedi. »Moja sta sicer oba katoličana, vendar nikoli nismo bili strogo verni ali ekstremno vzgojeni v katoliški veri. Normalno sta sprejela, da je Monika evangeličanka, da se bova tu poročila in da bova otroka krstila tu« (Robi). Tudi pri tistih, katerih starši so prav tako v mešanem zakonu, ni bilo »nobenih nasprotovanj. Pri nas je to že utečena praksa, saj sta v mešanem zakonu moja starša, starejša sestra in tudi sestrična pa že sama okolica je precej mešana« (Monika).

Prednosti in slabosti versko mešanega zakona

Vsi pari s svojimi odgovori nakazujejo, da njihova verska pripadnost ne vpliva na njihovo vsakdanje življenje in odnos v zakonu. Posledično glede tega ne vidijo nobenih konkretnih prednosti ali slabosti, ki bi jih v njihov odnos morebiti prinesel versko mešani zakon. Milena in Robi menita, da bi njun zakon, če bi bila poročena s pripadnikom svoje veroizpovedi, potekal enako. S Tininega vidika se za slabost šteje podpis izjave in zakonski tečaj, ki ga zahteva katoliška stran, in je navdušena, da neupoštevanje izjave ne prinaša posledic. »Za slabost bi štela izjavo, ki sem jo morala podpisati, in zakonski tečaj. To mi je bilo malo čudno, da pač zdaj oni nekaj zapovedujejo, saj bova navsezadnje midva živela skupaj. Dobro je, da

glede te izjave ni posledic, ker drugače ne bi moglo biti tako, kot je zdaj« (Tina). Marko navaja, da je v mešanem zakonu bolje spoznal delovanje katoliške cerkve. V zakonu mu je najbolj pomembna ljubezen, ne pa veroizpoved. Monika vidi prednost v tem, da je lahko sedaj, ko je ekumensko poročena, tudi botra katoliško krščenim otrokom.

4 ZAKLJUČEK

Versko mešane zakonske zveze predstavljajo pomemben kulturni in družbeni pojav. Kot pojav so prisotne že od nekdanj oziroma, kot omenja Cavanova, že od začetka verstev, vendar se večji poudarek njihovu raziskovanju daje šele v zadnjih 80-ih letih.

V svetovnem merilu je ta pojav, za razliko Slovenije, na sociološkem področju precej bolj raziskan. Pojavljajo se številne raziskave, ki se pojavajo lotevajo iz različnih zornih kotov. Razloge za manjšo raziskanost pojava v Sloveniji, predvsem s sociološkega zornega kota, gre po mojem iskati v (zaenkrat še) prevladujoči katoliški veroizpovedi. Dandanes se ljudje vedno manj ozirajo na neke predpise, norme in pričakovanja s strani institucij ter širše družbe, zato menim, da bo v prihodnje pojav versko mešanih zakonskih zvez in partnerstev tudi v Sloveniji vse pogostejši. Preučevanju pojava, predvsem s sociološkega vidika in vseh študij, povezanih z družno, je potrebno dati poudarek in ga nikakor ne zanemarjati.

Danes Prekmurje velja za versko najbolj pisano in raznoliko slovensko pokrajino. Pojav versko mešanih zakonskih zvez v Prekmurju, posebno med katoličani in evangeličani, ima dolgo zgodovinsko tradicijo. Za začetke tega pojava lahko okvirno štejemo čas, ko so protestantizem in s tem posledično tudi Luthrovi nauki zašli na to območje, vendar o tem, na žalost, skorajda ne obstajajo pisana zgodovinska dejstva. Po mojih poizvedbah se še največ dejstev prenaša preko ustnega izročila. Kot je znano, sem se omejila na preučevanje zakonov med katoličani in evangeličani, kar pa ne pomeni, da ne obstajajo druge kombinacije versko mešanih zakonov. Kljub številnim omejitvam pri mojem raziskovanju sem prišla do določenih rezultatov in spoznanj, pri čem še enkrat poudarjam, da le-ti ne predstavljajo dokončnih ugotovitev, temveč služijo kot podlaga nadaljnjemu raziskovanju pojava.

Statistični podatki kažejo, da so cerkvene poroke glede na pretekla leta v upadanju. Sočasno lahko ob tem rečemo, da so v upadu tudi versko mešane, ampak z razliko v tem, da le-te v današnjem času predstavljajo večji odstotek vseh cerkvenih porok, kot pa v preteklosti. Ob primerjavi evangeličanskih s katoliškimi podatki lahko rečemo, da je bilo v evangeličanskih cerkvah sklenjenih občutno več versko mešanih zakonskih zvez kot v katoliških. V evangeličanski so tako versko mešane poroke v omenjenih letih predstavljale več kot šestdeset odstotkov vseh porok, medtem ko v katoliških le okrog deset odstotkov. Taka spoznanja se mi zdijo zelo zanimiva, kajti glede na to, da katoliška šteje občutno več pripadnikov, in bi bilo mogoče na prvi vtis pričakovati, da bi bil ta tu pojav bil pogostejši, vendar, kot vidimo, temu ni tako. Za to dejstvo najverjetneje obstaja skupek več razlogov, pri tem pa mogoče še največjo vlogo igra v nekaterih pogledih splošno dojemanje evangeličanske cerkve kot bolj prilagodljive.

Podrobnem pregled porok v cerkveni občini Moravske Toplice prav tako nakazuje upadanje cerkvenih porok v primerjavi s preteklimi leti. Razvidno je, da je bil pojav versko mešanih porok do 50-ih let 20. stoletja bolj ali manj redek. Bolj izrazito je začel naraščati v povojnih letih, še bolj pa v 70-ih letih 20. stoletja in vse do današnji dni.

Na podlagi opravljenih intervjujev z duhovnikoma sem ugotovila, da se situacija versko mešanih zakonskih zvez predvsem glede dojemanja s stani katoliške in evangeličanske cerkve, v primerjavi s preteklimi leti, postopoma izboljšuje. Določene težave, s katerimi so se v preteklosti srečavali pari v takih zakonih, postopoma izgubljajo svojo moč. K temu je v zadnjem času določen delež, po mnenju obeh duhovnikov, prispevalo bolj ekumensko vzdušje. Še vedno pa predvsem katoliška cerkev ohranja določene omejitve, ki pri evangeličanski cerkvi in parih vzbujajo nelagodje. Pri tem je najbolj izpostavljena podpisana izjava s strani katoliškega partnerja, o katoliški vzgoji otrok. Po trditvah obeh duhovnikov pa obe strani odločitev o verski vzgoji otrok prepuščata staršem. Nobena stran se ne zavzema za prestop partnerja v drugo veroizpoved. Oba duhovnika ne zanikata vpliva sekularizacije, predvsem kar se tiče upadanja vernosti, ampak ob tem sočasno poudarjata, da versko mešani zakoni temu niso nič bolj izpostavljeni kot vsi ostali. Možnost t. i. rivalstva med eno in drugo stranjo, kar se tiče versko mešanih zakonov, oba zanikata, ne zanikata pa splošnega prepričanja o večji prilagodljivosti evangeličanske cerkve. Menim, da se vsaka stran zavzema

za ohranitev vzorcev, ki so v skladu z njihovimi načeli ter vrednotami in predpisi. Eni to bolj izrazito poudarjajo, drugi spet manj.

Skozi analizo odgovorov, podanih s strani intervjuvanih parov, sem prišla do spoznanja, da so njihovi odgovori dokaj podobni, kar najverjetneje lahko pripišem dejstvu, da vsi pari pripadajo mlajši generaciji, ki ima dokaj podobne poglede na današnjo situacijo glede vere in družine (tudi to lahko vidimo kot omejitvev). Na podlagi tabele (Tabela 2.1), ki jo povzemam po Cavanovi (1970), lahko moj primer versko mešanih zakonskih zvez uvrstimo v kombinacijo med skupinama C in E. Skupina C je definirana kot prijazna do drugih, s permisivno endogamijo, in sem lahko uvrstimo evangeličansko stran. Skupina E je definirana kot neopredeljena, vendar predpostavlja endogamijo, in sem lahko uvrstimo katoliško stran. Kombinacija po navedbah Cavanove prinaša veliko mešanih porok in do tega prihaja v mojem preučevanem primeru. Zakon v popolnosti ostaja versko mešan, kajti zakonca se po poroki še naprej, kljub neformalnemu sprejetju evangeličanske cerkve, identificirata z različnima veroizpovedima. Pri njih je zaznati takorekoč kombinacijo tradicionalnih in sodobnih vrednot. Pri tradicionalnih vrednotah imam v mislih predvsem to, da so se vsi, kljub izjavam, da jim vera in verska pripadnost ne igrata bistvene vloge, odločili za cerkveno poroko. Prav tako so se vsi odločili, da bodo svoje otroke ustrezno (veroučno) vzgajali. Glede na opis njihovega vsakdanjega življenja pa lahko rečemo, da sledijo sodobnim vrednotam oziroma sodobnemu načinu življenja. Nobenemu izmed njih verska pripadnost ni pomenila nobene ovire v skupnem življenju. Nobenemu paru verska pripadnost ne igra bistvene vloge v zakonu, bolj pomemben je njihov odnos in usklajevanje v vsakdanjem življenju. V primeru vseh treh versko mešanih zakonskih zvez gre takorekoč za vzpostavitev ene (evangeličanske) veroizpovedi v prijaznem dialogu z drugo (katoliško).

Skozi raziskovanje sem dobila mnogo različnih informacij ustnega značaja. Ob tem sem spoznala, da je precej, kar se tiče upoštevanja/neupoštevanja pravil, odvisno od subjektivnih dojemanj samih duhovnikov. Veliko si jih pravila priredi po svoje (kaj odvzamejo, kaj dodajo) oziroma tako, da so v skladu z njihovimi lastnimi prepričanji. Pari se tako pri enih duhovnikih glede poroke soočajo z več omejitvami, pri drugih pa spet z manj.

Kljub temu, da ne gre za reprezentativno raziskavo, mi je raziskovalno delo, predvsem kar se tiče zbiranje statističnih podatkov in opravljenih intervjujev, postreglo s precej zanimivimi in

relevantnimi informacijami, ki lahko služijo kot dobra podlaga nadaljnjemu raziskovanju pojava z različnih vidikov. Pri tem bi dodala, da bi bilo potrebno za bolj optimalno raziskavo pojav vsekakor spremljati longitudinalno in pri več parih oziroma družinah, kot sem jih sama vključila v svojo raziskavo. Še bolj optimalno raziskavo bi lahko predstavljala sočasna longitudinalna raziskava versko mešanih in nemešanih družin. V tem primeru bi, po mojem mnenju, prišli do še bolj reprezentativnih spoznanj, predvsem kar se tiče razlik in podobnosti v obeh oblikah družine. Teme je široka in odprta za vsa nadaljnja raziskovanja.

5 LITERATURA

- Cavan Shonle, Ruth. 1970. Concepts and Terminology in Interreligious Marriage. *Journal for the Scientific Study of Religion* 9 (3): 311–320.
- Erniša, Geza. 2012. Intervju z avtorico. Moravske Toplice, 18. julij.
- *Evangelikičanska cerkev AV v Sloveniji*. Dostopno prek: <http://www.evangelikičanska-cerkev.si/sl/default.asp> (1. avgust 2012).
- Evangelikičanska cerkev Moravske Toplice. 1924–2011. *Poročna knjiga cerkvene občine Moravske Toplice*. Moravske Toplice: arhiv Evangelikičanske cerkve AV v Sloveniji.
- --- 1991–2011. *Evangelikičanski koledarji*. Moravske Toplice: arhiv Evangelikičanske cerkve AV v Sloveniji.
- Haralambos, Michael in Martin Holborn. 2001. *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
- Kerčmar, Vili in Jana Kerčmar. 1995. *Evangelikičanska cerkev na Slovenskem*. Murska Sobota: Pomurski tisk.
- Kuhar, Goran. 2012. Intervju z avtorico. Murska Sobota, 13. julij.
- Pertoci, Marko. 2010. *Ekumenizem v Prekmurju*. Diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta.
- Prešeren, France. 1998. *Poezije in pisma*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- *Rimokatoliška cerkev v Sloveniji*. Dostopno prek: <http://www.rkc.si/> (1. avgust 2012).
- Sedmak, Mateja. 2002. *Kri in kultura: etnično mešane zakonske zveze v Slovenski Istri*. Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko: Znanstveno–raziskovalno središče Republike Slovenije.
- Slovenska škofovska konferenca in Evangelikičanska cerkev v Sloveniji. 2004. *Ekumenski obrednik*. Ljubljana: Bezjak tisk d.o. o.
- Smrke, Marjan. 2000. *Svetovne religije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Statistični urad Republike Slovenije. 2012. *Popis 2002*. Dostopno prek: http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati_regije_prebivalstvo_dz.htm (17. julij 2012).
- Škofija Maribor. 1991–2006. *Statistični podatki o porokah v škofiji Murska Sobota*. Maribor: arhiv škofije Maribor.
- Škofija Murska Sobota. 2006–2011. *Statistični podatki o porokah v škofiji Murska Sobota*. Murska Sobota: arhiv škofije Murska Sobota.
- Yinger, J. Milton. 1968. On the definition of the Interfaith Marriage. *Journal for the Scientific Study of Religion* 7 (1): 104–107.
- Zakonski par 1. 2012. Intervju z avtorico. Moravske Toplice, 16. julij.
- Zakonski par 2. 2012. Intervju z avtorico. Moravske Toplice, 18. julij.
- Zakonski par 3. 2012. Intervju z avtorico. Moravske Toplice, 20. julij.

Islamska	10770	966	7	274	8653	7	112	148	302	301	Islam
Druge veroizpovedi in agnostiki	1286	215	32	7	3	664	57	138	137	33	Other religion and Agnostic
Je vernik, vendar ne pripada veroizpovedi	13477	3530	33	106	43	43	6907	1205	1317	293	Believer but belongs to no religion
Ni vernik, ateist	51646	11440	151	359	83	82	3164	28573	6655	1139	Unbeliever, atheist
Ni želel odgovoriti	74756	16702	154	393	149	100	2170	3918	49435	1735	Did not want to reply
Neznano	26002	11770	90	664	581	46	892	1798	3749	6412	Unknown
POMURSKA REGIJA											
SKUPAJ	28588	20675	3113	74	36	156	384	964	2561	625	TOTAL
Katoliška	19299	17459	1004	39	–	28	64	163	291	251	Catholic
Evangeličanska	2964	1012	1813	11	–	22	7	31	37	31	Evangelical
Pravoslavna	106	70	17	12	–	–	–	3	4	–	Orthodox
Islamska	59	16	–	–	31	–	3	–	6	3	Islam
Druge veroizpovedi in agnostiki	156	29	26	–	–	94	–	3	4	–	Other religion and Agnostic
Je vernik, vendar ne pripada veroizpovedi	385	108	13	–	–	3	182	25	42	12	Believer but belongs to no religion
Ni vernik, ateist	1357	380	81	5	–	–	65	621	172	33	Unbeliever, atheist
Ni želel odgovoriti	2995	816	93	4	–	9	44	95	1874	60	Did not want to reply
Neznano	1267	785	66	3	5	–	19	23	131	235	Unknown

Priloga B

Prebivalstvo po veroizpovedi, po statističnih regijah Slovenije, Popis 2002.

6. Prebivalstvo po veroizpovedi, statistične regije, Slovenija, Popis 2002											
Statistična regija	Skupaj	skupaj	Veroizpoved					Je vernik,	Ni	Ni želel	Neznano
			katoliška	evangeličanska	in druge protestantske	pravoslavna	islamska	druge veroizpovedi	ne pripada nobeni veroizpovedi	vernik, ateist	
SLOVENIJA	1964036	1248988	1135626	16135	45908	47488	3831	68714	199264	307973	139097
Pomurska	120875	96495	82845	13037	276	237	100	1830	4824	11472	6254
Podravska	310743	186144	178921	672	2983	3009	559	10240	25325	63772	25262
Koroška	73296	50786	49237	108	663	636	142	2309	4100	11828	4273
Savinjska	253574	173314	162388	247	4838	5489	352	7258	15861	39114	18027
Zasavska	45436	25067	21399	39	938	2557	134	2133	7095	8316	2825
Spodnjeposavska	68565	46994	45640	45	463	713	133	1912	4335	10356	4968
Jugovzhodna Slovenija	136474	90130	86219	254	1831	1652	174	4351	11666	19525	10802
Osrednjeslovenska	488364	284401	244923	1127	18844	18186	1321	20736	71062	76775	35390
Gorenjska	195885	130159	114031	313	7475	7845	495	7404	19596	28119	10607
Notranjsko–kraška	50243	35023	31926	34	1651	1355	57	1456	4208	6363	3193
Goriška	118511	74329	70201	55	2088	1819	166	4564	13617	17523	8478
Obalno–kraška	102070	56146	47896	204	3858	3990	198	4521	17575	14810	9018
Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, 2002											
<i>Uporaba in objava podatkov dovoljena le z navedbo vira.</i>											

Priloga C

Vprašalnik pol strukturiranega intervjuja z duhovnikoma

1. Kakšen je pogled vaše cerkev na versko mešano zakonsko zvezo? Ali pri tem postavljate kakšne omejitve?
2. Kakšno je mnenje vaše cerkve o ekumenski poroki? Ali je, po vašem mnenju, pojav ekumenskih porok vplival na porast cerkvenih porok?
3. Kakšno je vaše mnenje o prestopu? Se zavzimate za to, da partner druge veroizpovedi pred poroko prestopi v vašo cerkev?
4. V kolikšni meri je upoštevano nenapisano pravilo, da se partnerja poročita v nevestini cerkvi?
5. Je v praksi še vedno zahtevana podpisana izjava, s katero se partner obvezuje, da bo otroke vzgajal v svoji veri? Se zakonci tega načeloma držijo?
6. Kako se vi zavzimate za versko vzgojo otrok versko mešanih zakoncev? Je nujno, da se otroke vzgaja v cerkvi, v kateri sta starša poročena? V kakšni veri zakonci, poročeni v vaši cerkvi, vzgajajo otroke? Menite, da pri tem izgublјate ali pridobivate, napram drugi strani?
7. Kaj lahko rečete o vplivu sekularizacije na versko mešane zakonske zveze? Ali lahko rečete, glede na vaše izkušnje, da mešani zakon nadpovprečno vodi v sekularizacijo oz. jo pospešuje? Prihaja v mešanih zakonih prej do razhoda oz. ločitve?
8. Kakšen je, po vašem mnenju, vpliv bolj liberalnih načel v protestantski veri in bolj konservativnih v katoliški na versko mešane zakone? Lahko govorimo o rivalstvu med katoliško in evangeličansko cerkvijo, če govorimo o mešanih zakoni? Menite, da pri tem izgublјate v korist druge?

Priloga Č

Vprašalnik pol strukturiranega intervjuja z versko mešanimi zakonci

Datum rojstva, veroizpoved, kraj bivanja, število otrok, veroizpoved staršev, ekumenska poroka (da ali ne)

1. Kako bi opisala situacijo pred poroko oziroma ob spoznanju, da pripadata različnim veroizpovedim?
2. Na podlagi česa sta se odločila, da se cerkveno poročita v evangeličanski cerkvi v Moravskih Toplicah in ne na primer v katoliški?
3. Sta se pred poroko soočala z morebitnimi omejitvami s strani vajine cerkve?
4. Kako bi opisala svoje versko življenje pred in po poroki? Bi bilo morebiti vaše versko življenje bolj dejavno, če bi bili poročeni s pripadnikom svoje vere?
5. Po načelih katere vere se, kar se tiče verskih praks, ravnata v zakonu? Kako sta pri tem uveljavila svoje vloge glede na spol?
6. Po načelih katere vere vzgajata svoje otroke oz. jih nameravata in kako sta pri tem uveljavila svoje vloge glede na spol? Je katoliški partner podpisal izjavo?
7. Kako so starši, ožja okolica in prijatelji sprejeli vajino odločitev, da vstopita v mešan zakon?
8. V čem vidita prednosti in v čem slabosti mešanega zakona?